

Filatelistengroep
HET BALTISCHE GEBIED

Filatelistengroep 'Het Baltische Gebied'

Lidmaatschap

Digitaal € 20,00 per jaar.
Nederland € 30,00 per jaar.
Buitenland € 35,00 per jaar.

Voorzitter

R.W. van Wijnen
Karthuizerstraat 31
6824 KA Arnhem
tel. 026 3513484
voorzitter@hetbaltischegebied.nl

Penningmeester/Secretaris ledenadministratie

H.W.A. Pijpers
Nederlandlaan 42
2711 JA Zoetermeer
tel. 06 53171208
secretaris@hetbaltischegebied.nl
penningmeester@hetbaltischegebied.nl

Opmaak/redactie 'Het Baltische Gebied'

J. Kaptein
Reigerskamp 705
3607 JP Maarssen
tel. 0346 574418
redactie@hetbaltischegebied.nl

Beheerder bibliotheek

O. Petri
Brugakker 3640
3704 LP Zeist
Tel. 030 6950735
bibliotheek@hetbaltischegebied.nl

Erelid

A.C. de Bruin (1940-2015)

Bankgegevens

IBAN: NL95INGB0003243251
BIC: INGBNL2A
"Het Baltische Gebied"
te Zoetermeer

HBG op Internet

www.hetbaltischegebied.nl

INHOUDSOPGAVE

- 2 Beste mensen...**
Ruud van Wijnen
- 3 Twee vraagtekens minder**
Ruud van Wijnen
- 4 Estonisatie in de jaren 30 : Baltiski en Keina**
Jan Kaptein
- 6 "De postzegel moet hier !"**
Ruud van Wijnen
- 12 Litouwen 1944 en (hoe?) verder : deel 4**
Jan Kaptein
- 19 Met de "Antwerpenbus" van "Supele" naar Haarlem?**
Ruud van Wijnen
- 20 Veldpost van de Wehrmacht in de Baltische gebieden**
Olav Petri
- 28 Letland, 1944 en (hoe?) verder : deel 5**
Ruud van Wijnen
- 36 Twee kaarten uit IIIABJII / Šiauliai**
Jan Kaptein
- 37 Bladeren....5**
Jan Kaptein, Keimpe Leenstra
- 39 Van Kokorewa naar Tilža**
Jan Kaptein
- 40 De filatelistische tweeling, aflevering 4**
Ruud van Wijnen
- 41 Aanwinsten en vondsten**
- 42 Terugkomen op**
Jan Kaptein
- 43 Voor u gelezen**
Olav Petri, Ruud van Wijnen

Bij de voorplaat:

In 1949 verzonden brief van een Letse gedeporteerde vanuit een kamp in Kazachstan aan zijn familie in Madona.

Op pagina 30 kunt u verder lezen over post uit de Goelag

BESTE MENSEN...

Ruud van Wijnen

U bent gewend om op de volgende pagina het verslag te lezen van onze bijeenkomst in Geldermalsen. Edoch, op 4 april konden we vanwege Covid-19 niet samenkomen en viel er als gevolg voor onze vaste chroniqueur Olav Petri niets te vertellen. Geen opgewekt verslag over een boeiende lezing, geen beeld van enthousiaste verzamelaars op jacht naar vondsten, geen smakelijke kroket bij de lunch. We waren opeens aangewezen op onze eigen verzamelingen en hadden door allerlei andere anti-corona maatregelen opeens veel tijd om daaraan te “werken”. Albums herzien of samenvoegen, aanwinsten uit het verleden inpassen, dubletten nog eens goed bekijken, beschrijvingen verbeteren of je richten op nieuwe, nog onbekende filatelistische facetten. Ook meer tijd besteden aan surfen op het world wide web in de hoop daar iets te vinden voor je verzameling.

De verslagpagina wordt nu gevuld door het resultaat van “nog eens goed kijken” in je verzameling waardoor Ruud van Wijnen twee vraagtekens kon vervangen door een letter en een datum. Wie het kleine niet eert, is.... Door zijn albums gaande trof hij ook nog een dubbele tweeling, ook daarvan verslag.

Olav Petri vertelde tijdens een eerdere bijeenkomst al over een doos Duitse veldpostbrieven die hij op de kop had getikt en zijn speurtocht naar brieven met een relatie tot de Baltische landen. Post van daar gelegerde soldaten of manschappen oprukkend naar of terugtrekkend van Leningrad.

Nummers naspeuren en brieven lezen.
Olav schrijft er nu over, een boeiend
verhaal, meer dan postgeschiedenis.

Dat laatste geldt ook voor het 5de en laatste artikel van Ruud van Wijnen over de verzamelmogelijkheden na 1944. Hierin met name aandacht voor Letse gedeporteerden en Duitse krijgsgevangenen, mannen die familie en geliefden laten weten dat het “goed” met ze gaat en die hopen snel weer thuis te zijn.

Ook in dit blad volgt Jan Kaptein het spoor door de periode van de Sovjet-bezetting en beschrijft de mogelijkheden die Litouwen biedt om je collectie uit te breiden. Jan is ook geïnteresseerd in plaatsen die om staatkundige of politieke redenen van naam veranderen. Als voorbeeld onder meer het Letse Kokorewa dat vanaf 1925 Tilži heette.

Als ik dit schrijf, op 13 augustus, stijgt de temperatuur boven de 30 graden. Mijn vingers plakken aan het toetsenbord. Jan stuurt een scan van een zojuist via www verworven poststuk. Het past in zijn verzameling Sovjet-Litouwen, vult ook zijn “Troika” collectie aan en brengt verkoeling. In ongewisse tijden en op warme dagen biedt onze hobby interessante en onverwachte mogelijkheden, veel leesplezier!

TWEE VRAAGTEKENS MINDER

Ruud van Wijnen

Gewoonlijk leest u op deze pagina het verslag van onze vorige bijeenkomst. In maart geen bijeenkomst, geen verslag. Wel twee vraagtekens minder.

Iedere zichzelf respecterende auteur van een filatelistisch handboek schrijft in zijn voor- of nawoord dat zijn werk zeker niet volledig is en dat aanvullingen van harte welkom zijn. Zo hoort het, een handboek dient verzamelaars te stimuleren te zoeken naar iets wat je wel hebt, maar nog niet bij anderen bekend is.

Met enige trots kan ik u laten zien dat twee vraagtekens in Harry von Hofmanns geweldige handboek "Lettland vor dem und als Teil vom Generalpostkommissariat OSTLAND" vervangen kunnen worden door een letter en een datum.

De bierbrouwerij in RANKA stuurde op 24 sept. 1943 een aangetekende brief aan de Centrale van Producenten van alcoholische dranken in Riga (**afb. 1**). Het dagtekenstempel is Lets, de zegels Duits en het aantekenstrookje ook Duits. Ranka heet daarop nu Ramkau in het district Wenden. Op pagina 232 van het handboek wordt het strookje wel vermeld, maar met een vraagteken bij de gebruiksdatum. Vraagteken weg, 24.09.43 erbij schrijven (**afb. 1b**).

Afb. 1b

De brief van **afbeelding 2** werd op 13 mei 1942 door het Duitse Dienstpostkantoor in ABREHNEN (het verduits- te Letse Abrene) verzonden naar Aschaffenburg am Main.

Voor de dagtekening gebruikte men het stempel met de volglletter b (**afb. 2b**). Over dit stempel meldt het handboek op pagina 159 "möglich, aber bisher kein Beleg gefunden/possible, but not yet found".

Afb. 1

Afb. 2

Deze aanname is redelijk omdat er wel stempels met de letters a en c bekend zijn. Opmerking doorstrepen en 13.05.42 achter de b schrijven. Het zijn geen spectaculaire vondsten, maar wel heel leuk en "wie het kleine niet eert, is"

Afb. 2b

ESTONISATIE : BALTISKI EN KEINA

Jan Kaptein

In 1934 kreeg Estland onder president Konstantin Päts een autoritair bewind. Hij introduceerde een landelijk 'Estonisatie'- programma: voor- en achternamen werden gewijzigd in een Estse versie.

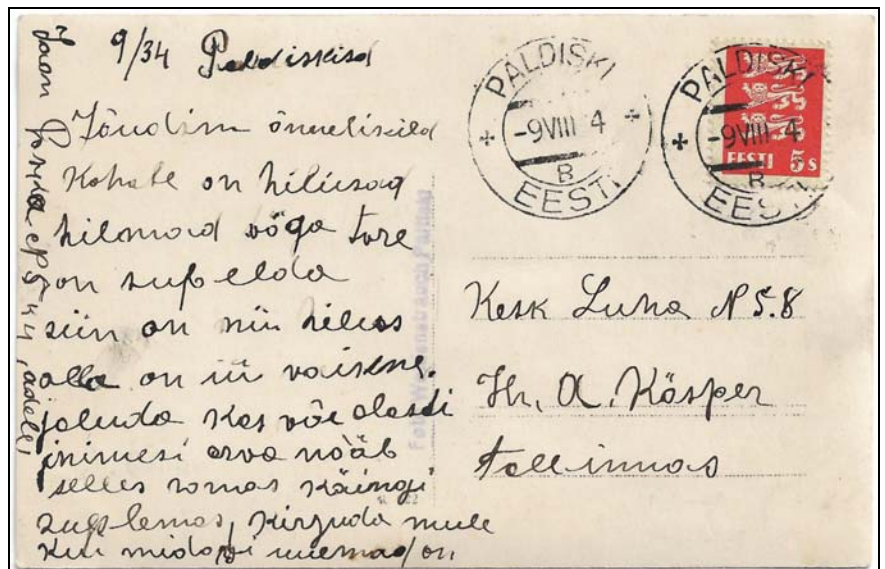
Vóór 1920 was ongeveer 50 % van de familienamen in Estland van buitenlandse herkomst. De lijfeigenschap werd in het gouvernement Estland in 1816 afgeschaft, in Lijf-land in 1819. Toen pas kregen ook de boeren pas een permanente familie-naam. De controle lag bij de Duits-Baltische landeigenaren. Als gevolg waren de namen vaak Duits. De Estonisatie startte al in 1921, maar met het autoritaire regime van Konstantin Päts werd het een politieke zaak: met een Estse naam was je een echte Est. In september 1934 richtte de regering het 'Centrale Comité van de Estonisering van namen' op. Eind 1935 wijzigde de naam in 'Liga van Estonisering van namen'. Het Comité hield het niet bij alleen propaganda: ook werd bepaald dat een Estse naam verplicht was voor vertegenwoordigers in het buitenland, leden van het parlement en besturen van maatschappelijke organisaties. Ook moesten alle officieren, studenten en zangers op festivals een Estse naam dragen. Halverwege de jaren dertig hebben bijna 210.000 Esten hun naam veranderd.

Ook plaatsnamen – dus postkantoren – kregen een nieuwe, Estse naam. Een bekend voorbeeld is de toch wat 'Duitse' naam van Baltiski (afb. 1). Veel plaatsen in Estland hadden een Duitse aanduiding. Een lijst hiervan is op internet te vinden: en.wikipedia.org/wiki/List_of_German_exonyms_for_places_in_Estonia.

In deze lijst staat ook Paldiski met de oude Duitse aanduiding Baltischport. Zoals de Duitse naam aangeeft: een havenstad, gelegen in het noordwesten van Estland. Het was een ijsvrije haven en in het Keizerrijk Rusland – vooral in de winter – een extra haven voor Revel/Tallinn en St. Petersburg.

Afb. 1 (82 %)

Afb. 2 (81 %)

Na de onafhankelijkheid werd hier op 22 november 1918 een postkantoor geopend. De Estse naam werd Baltiski. Het kantoor begon met een provisorisch stempels: 7 verschillende zijn er bekend. Er zijn twee standaard

dubbelring-stempels in gebruik geweest: serieletter A (voormalig Russisch stempel) en serieletter B (een Ests stempel met de maand in Romeinse cijfers) (lit. 1). 'Het' handboek (lit. 2) geeft aan dat

dit postkantoor op 31 augustus 1933 werd gesloten. Als Paldiski gaat het kantoor de volgende dag weer open, op 1 september 1933 (afb. 2).

Keina

In Keina werd op 2 december 1918 een postkantoor geopend. De plaats ligt op het eiland Hiiumaa, ten noorden van het eiland Saaremaa. Ook nu is het nog een heel klein plaatsje: 711 inwoners (2019).

Aanvankelijk (1918-1919) werd een provisorisch stempel gebruikt (type D1, 1 regel en begint met hoofdletter) Er zijn 3 verschillende standaard stempels van Keina bekend: serieletter A (type A1, voormalig Russisch stempel met twee kruisen), serieletter A (type B1, Ests stempel met maand in Romeinse cijfers en twee kruisen) (afb. 3) en serieletter B (type B4, Ests stempel, maar met Malteser kruisen).

Keina is ook bekend als Kaina, Keina, Keinis, Kerna, Keyna, Keynis, Kyayna, Käina. De Duitse naam is Keinis. Waarschijnlijk omdat Keina te Duits was werd ook dit kantoor in 1934 gesloten, op 30 juni.

Ook dit kantoor ging de volgende dag open, 1 juli, onder een nieuwe naam: Käina (afb. 4). Käina zijn twee stempels bekend: serieletter A (type B4, Ests stempel met Malteser kruisen) (afb. 4) en serieletter B (type C2, Ests stempel met serieletter tussen de cirkels en twee pentagons).

◀

Literatuur

Lit. 1

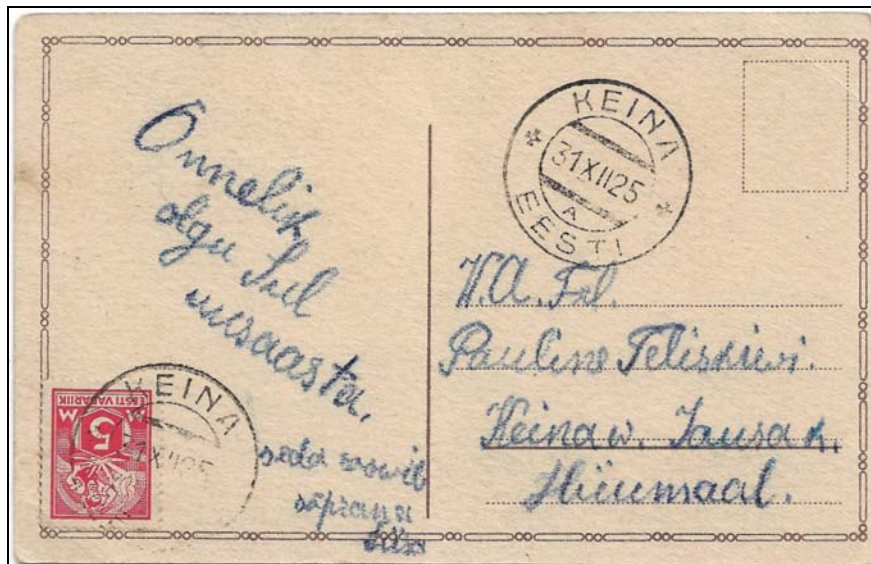
Van Baltiski naar Paldiski / Jan Kaptein. - In: HBG 2017 ; 70. - p. 67-71

Lit. 2

EESTI = Estonia : philately & postal history handbook catalogue = Estland : Philatelie & Postgeschichte Handbuch Katalog / Vambola Hurt, Elmar Ojaste. - 1986. - 767 p. - With supplement 1988.

Supplement II: in EF 1988 ; nr. 32. - p. 187-207.

Supplement III: in EF 1990 ; nr. 33-34. - p. 175-214.

Afb. 3 (83 %)

Kaart, verzonden vanuit Keina, 31 XII 25. Het is een lokale kaart, met een zegel van 5 Marka, het tarief voor een binnenlandse kaart.

Afb. 4 (82 %)

Kaart, verzonden vanuit Käina, 20 XII 34. De beeldzijde: een kerst kaart met de tekst 'Rõõmsaid J õulupühi', Vrolijke Kerst.

Lit. 3

Internet woordenboek van Estse plaatsnamen: <http://www.eki.ee/dict/knr/index.cgi?Q=k%C3%A4inal&F=M&C06=en>

“DE POSTZEGEL MOET HIER!

Ruud van Wijnen

Dit etiket vond ik op twee brieven naar Riga uit 1944.

“De postzegel moet hier! Brieven met de postzegel op de achterzijde worden voortaan niet meer verzonden !”

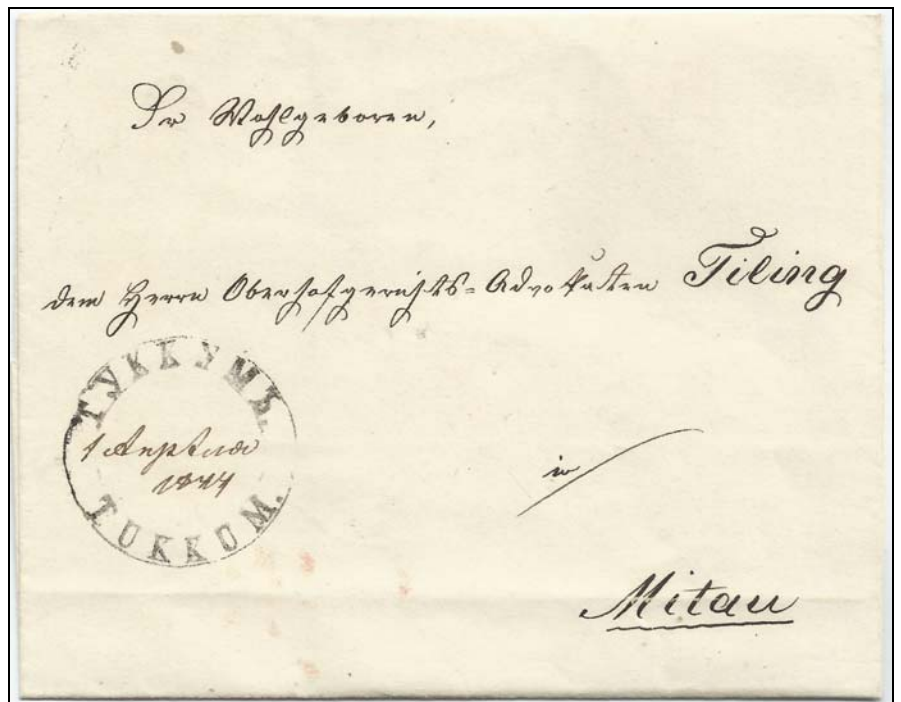
Klare taal, maar waar komen deze etiketten “zo opeens” vandaan? Zolang postbeambten de postzegels op kaarten en brieven met de hand afstempelden maakte het niet zoveel uit waar die op het poststuk geplakt waren. Misschien vonden ze het vanwege de afwisseling wel leuk als een afzender zijn postzegel op een kris-kras plek had aangebracht. Kwestie van vakmanschap en nauwkeurig mikken. Ik kan me wel voorstellen dat postzegels op de achterzijde van een envelop zorgden voor enig gemopper. De arbeidsvreugde van de stempelaar zal zeker ook beïnvloed zijn door de hoeveelheid te stempelen post: alle tijd op het postagentschap op het platteland, haast-haast op het hoofdstadkantoor in een grote stad.

Op vóór-filatelistische brieven zonder postzegels zocht de stempelaar eenvoudig naar een lege plek om het stempel te plaatsen zonder de adresering niet, of zo weinig mogelijk, te raken (**afb. 1**). Dat gold ook voor de afzender die de voorzijde van zijn envelop had volgeschreven en een plekje voor de postzegels zocht (**afb. 2**). En een enkele keer was er voorop helemaal geen plaats meer en verdwenen de postzegels, noodgedwongen, naar de achterzijde (**afb. 3a/b**).

Met de invoering van stempelmachines werd het wel degelijk van belang dat postzegels uitsluitend net onder de bovenrand van brieven en kaarten werden geplakt.

Op het hoofdstadkantoor van Riga werden, voor zover bekend, in 1908 twee Noorse KRAG-stempelmachines in gebruik genomen (**lit.1**).

Te stempelen poststukken werden

Afb. 1

Brief van TYKKYMB - TUKKUM naar MITABA / Mitau, stempel met geschreven datum “1 April 1844”.

door een postbeampte uniform gebundeld: de te stempelen bovenzijden met de postzegels op elkaar. Daarna werd de bundel op zijn kop in de machine geplaatst en door een sleepwerk langs de roterende stempelcylinder getrokken. Een volledige stempelafdruk bestond uit twee datumdelen en twee vlaggen met een totale lengte van bijna 16 cm. Het maakte dus niet uit of de postzegel rechts- of linksboven op het poststuk was geplakt: het stempel raakte de zegel altijd wel. Soms op het nippertje.... (**afb. 4 en 5**).

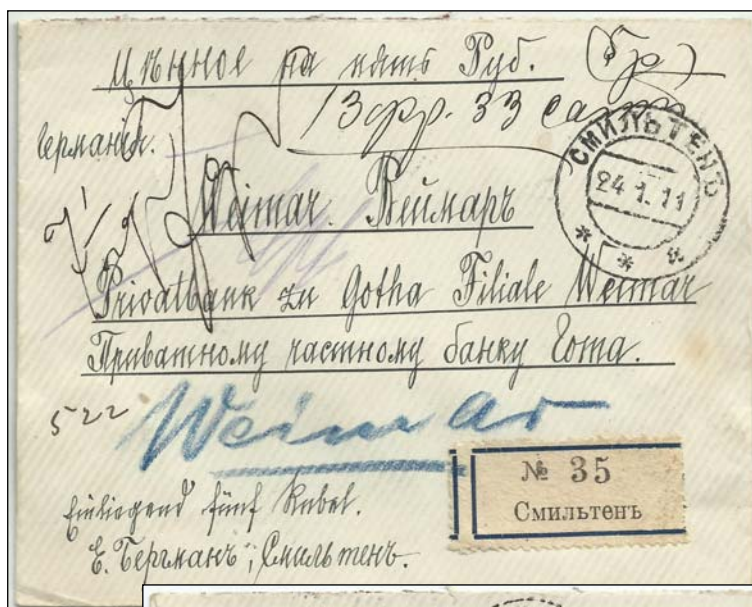
Afb. 2

Rouwbrief van РУЕНЪ / Rujiena naar
ВОЛЬМАРЪ / Valmiera, 19-20 nov.
1917. Gefrankeerd met ongetande
postzegels, uitgegeven in de periode
van de Voorlopige Regering.

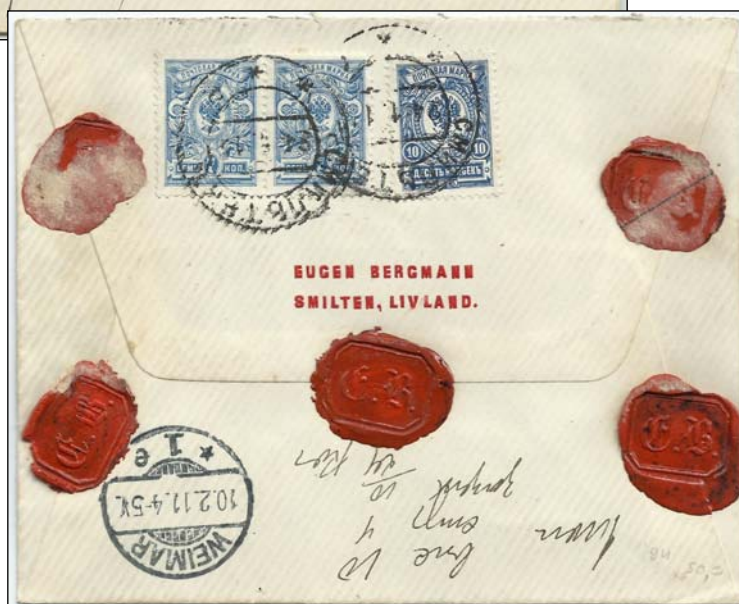

Afb. 3a

Waardebrief van СМИЛЬТЕНЪ /
Smiltene naar WEIMAR in Duitsland,
24 jan./6 feb.-10 feb. 1911.
Het lijkt er wel op dat de loketbeambte
niet al te veel richtinggevoel had....

Afb. 3b

Dat, naar de mening van de posterijen, postzegels rechtsboven op de enveloppe of kaart thuishoorden werd in Rusland al vanaf 1868 duidelijk. Postwaardestukken, zowel briefkaarten als enveloppen, droegen de zegelindruk rechtsboven.

Ook op officiële briefkaartformulieren en vele private ansichtkaarten was door een gespikkeld rechthoekje aangegeven waar de afzender de postzegel diende te plakken: rechtsboven. Op de eerste werd dat zelfs expliciet

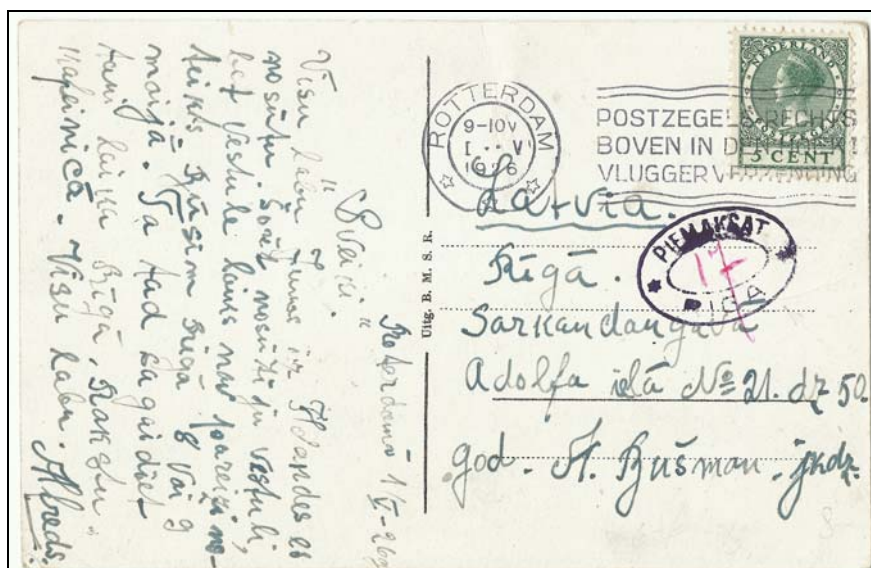
aangegeven: Место для марки, "Plaats voor een postzegel" (afb. 6).

Afb. 6

Min of meer beschadigd overleefden de KRAG-stempelmachines in Riga de Eerste Wereldoorlog. Na renovatie konden beide machines door de Letse post weer in gebruik genomen worden. Ze werkten, nog steeds over de volle breedte van een poststuk, tot eind 1938. Op de brief van afbeelding 7 wilde de afzender zijn firmanaam onbedekt laten en plakte hij de postzegel er daarom onder. Te laag, volgens de postbeambte. Die stopte de brief daarom gekanteld in de machine, maar niet met het gewenste resultaat.... Ten langen leste werd de postzegel met een handstempel ontwaard.

Eind december 1937 - begin januari 1938 werden in Riga twee nieuwe, Engelse stempelmachines in gebruik genomen. Nu werd het voor de afzenders van brieven en kaarten menens: de postzegel moest nu echt rechtsboven worden geplakt omdat de nieuwe machines daar slechts één enkele afstempeling aanbrachten. Vergelijkbare machines waren in vele landen in gebruik en in die vele landen bleven er kennelijk vele mensen die hun postzegels niet rechtsboven plakten. In de vlaggen van machine-stempels werd men gevraagd, aangeraden en gemaand om de postzegel rechtsboven te plakken.

In Nederland werd daarbij verzekerd dat de post dan sneller wordt verzonden (afb. 8), in Frankrijk was het een lik-op-stuk stempel (afb. 9) en de Belgen werden er ook nog op gewezen dat de zegel toch echt op de voorzijde hoorde (afb. 10).

Afb. 8

Afb. 9

Afb. 10

In Letland is geen vergelijkbaar machinestempel aangemaakt, wellicht omdat de Letten nauwgezette plakkers waren en keurig rechtsboven frankeerden. Gedurende mijn lange verzamelaarspeurtochten in bakken en dozen vond ik nauwelijks brieven en kaarten met op de voorzijde linksboven of onderaan geplakte zegels. Wel regelmatig brieven met op de achterzijde geplakte zegels, gebruikt als sluitzegels als het ware. Maar die werden verzonden uit kleine stadjes, dorpen en gehuchten waar natuurlijk gewoon met de hand werd gestempeld.

In mijn verzameling bevinden zich uit zowel de periode van de sovjetbezetting (1940-1941) als de jaren van de Duitse bezetting (1941-1944) in totaal vier brieven met niet-rechtsboven geplakte postzegels. Eerst de brief van **afbeelding 11**. Die werd op 1 november 1940 tijdens de sovjetbezetting binnen РИГА-РІГА verzonden. De postbeambte loste het probleem van de linksboven geplakte postzegel op door de enveloppe een kwart slag gedraaid door de machine te voeren. Het gebruikte A-stempel was overigens slechts ruim twee weken in gebruik voor de ontwaarding van postzegels, daarna was het zonder vlag in Riga uitsluitend in gebruik als aankomststempel.

Een medewerker van drukkerij "Grafika" (**afb. 12**) plakte op 11 september 1943 de Hitlerzegel van 12 Rpf. linksboven op de enveloppe. Het machinestempel staat er uit de kunst op en miste als gevolg de postzegel. Een oplettende postbeambte loste het probleem op door de zegel met een handstempel te ontwaarden.

Daarna werd het kennelijk te gortig met het plakken van postzegels op ongewenste plekken en verscheen in 1944 het etiket dat aan het begin van dit artikel is afgebeeld. De tekst is duidelijk en nogal dreigend: "De postzegel moet hier! Brieven met de postzegel op de achterzijde worden voortaan niet meer verzonden!"

Afb. 11

Afb. 12

De brief van **afbeelding 13** werd op 13 maart 1944 vanuit VECSKIJENE naar Riga verzonden. De eerste regel van de adressering liep zo ver door dat de postzegel niet meer rechtsboven terecht kon en belandde rechtsonder. In Riga, neem ik aan, werd het etiket aangebracht. “De postzegel moet hier!”, dat klopt.

Dat was ook het geval met het etiket op de brief uit HASENPOTH (AIZPUTE) die op 6 juli 1944 naar Riga werd gestuurd (**afb. 14**). De postzegel werd als een soort sluitzegel midden op de achterzijde geplakt en daar afgestempeld. Ook hier werd het gebod- en dreigetiket rechtsboven op de enveloppe geplakt, keurig naast het dagtekenstempel.

Je kunt je natuurlijk afvragen wat het nut is om etiketten te plakken die de afzenders waarschijnlijk nooit onder ogen zullen krijgen. Maar de belangrijkste vraag is natuurlijk wanneer, door welke postadministratie, dit etiket werd ingevoerd? Is het een Lets strookje uit de tijd van de onafhankelijkheid? Zou kunnen, maar gebruikt in die periode heb ik het nog nooit gezien. Als het uit de tijd van de Sovjetbezetting 1940-1941 stamt, ligt het voor de hand dat het tweetalig Lets-Russisch zou zijn. Of kwam het in gebruik bij de Letse post tijdens de Duitse bezetting? Dan is het wel opvallend dat het niet tweetalig Lets-Duits is.

Kunt u een tipje van de sluier oplichten, aarzel niet dat te doen en laat het me weten.

◀

Literatuur

Lit. 1

V. Marcilger:

“Riga. Die Postgeschichte bis 1919”, hoofdstuk 12. Heide, 1987.

Afb. 13

Afb. 14

LITOUWEN, 1944 EN (HOE?) VERDER : DEEL 4

Jan Kaptein

- 4.1 Gelegenheidsstempels**
- 4.2 Geïllustreerde enveloppen van de LTSR**
- 4.3 Postwaardestukken**
 - 4.3.1 Geïllustreerde enveloppen**
 - 4.3.2 Ansichtkaarten**
 - 4.3.3 Briefkaarten met gelegheidszegels**
- 4.4 Aanvullend port**
- 4.5 Frankeertarieven**
- 4.6 Dienst- en overheidspost**
- 4.7 Douane**

4.1 Gelegenheidsstempels

Ook in de Litouwse Sovjetrepubliek werden gelegheidsstempels geplaatst. Een overzicht van deze stempels geeft het handboek van Fugalevičius (**lit. 1**).

Het eerste stempel stamt uit 1957, 13 juli ter gelegenheid van het 1e Jeugdfestival van de Litouwse Sovjetrepubliek (**afb. 1**). Ook de envelop hiernaast is uitgegeven bij deze gelegenheid.

Afb. 1b (100 %)

Uit het archief van de Britse Pathé is een filmpje te zien van dit festival, waarbij mensen meedoen aan een gigantisch schaakspel:
www.youtube.com/watch?v=DbIJLJsOCBk

Uiteraard werd door stempels ook aan postzegeltentoonstellingen aandacht besteed. De eerste postzegeltentoonstelling in de Litouwse Sovjetrepubliek-1958- had wel een Sovjet-tintje: het 40-jaar Sovjet-leger (**afb. 2**). Op de envelop een afbeelding van het standbeeld van generaal Ivan

Afb. 1a (73 %)

Envelop met het eerste gelegheidsstempel van de Litouwse Sovjetrepubliek, Ryšių Ministerijos Leidinys, Ministerie van Communicatie Publikatie.

Lietuvos TSR Ryšių Ministerijos Leidinys. Vilnius. Kaina 10 kap.	Издание Министерства Связи Лит. ССР. Вильнюс. Цена 10 коп. Kaunas, K. Požėlos v. sp. LV 06766
---	---

Chernyakhovsky in Vilnius. Als commandant van het 3e Wit-Russische front speelde hij een rol bij de inname van Vilnius en Kaunas. Op 18 februari 1945 sneuvelde hij en werd in Vilnius begraven. In de jaren negentig is de generaal opgegraven en samen met het monument naar Rusland getransporteerd (**lit. 2**). In juli 1958 werd weer een postzegeltentoonstelling gehouden: opnieuw een gelegheidsstempel (**afb. 3**). De postzegel bij dit stempel is een portret

van Vincas Mickevičius-Kapsukas (1880-1935), een van de organisatoren en leiders van de Litouwse Kommunistische Partij. Er werd zelf een plaats naar hem genoemd: Mariampolė werd in 1955 veranderd in Kapsukas. In 1990 kwam de oude naam weer terug: Marijampolė. De ruimtevaart-prestaties van de Sovjet-Unie werden ook met gelegheidsstempels gevierd (**afb. 4**). Ook het jubileum van de 1^e Russische postzegel werd gevierd (**afb. 5**).

Afb. 3

21-7-1958: postzegeltentoonstelling van de Republiek.

Afb. 4 (100 %)

Vilnius, 11-8-1963
Groepsruimtevlucht.

Afb. 5 (100 %)

100 jaar eerste Russische postzegel.

Afb. 2 (72 %)

Envelop uitgegeven ter gelegenheid van: "1-oji FILATELIJOS paroda, skirta 40-sioms Tarybinės Armijos metinėms. Vilnius, 1958 m. vasario 1-23 d.d.", 1e FILATELIE-tentoonstelling gewijd aan de 40e verjaardag van het Sovjetleger. Vilnius, 1958. Februari 11-23 d.d.

Afb. 7 (70 %)

26-9-1986: 750 jaar Šiauliai als stad. Bij deze gelegenheid is ook de postzegel en de envelop uitgegeven.

Verder kwamen er gelegenheidsstem-pels voor Sovjetjubilea (**afb. 6**) en jubilea van Litouwse steden (**afb. 7**).

De inventarisatie van Fugalevičius geeft een lijst (en afbeeldingen) van 106 verschillende stempels.

Afb. 6 (100 %)

21-7-1960: 20 jaar Litouwse Socialisti-sche Sovjetrepubliek, 1940-1960

4.2 Geïllustreerde enveloppen van de LTSR

De Litouwse Socialistische Sovjetrepubliek (Litouwse SSR) (Litouws: Lietuvos Tarybų Socialistinė Respublika, LTSR) heeft in de periode 1950-1990 heel veel enveloppen uitgegeven (lit. 3). De enveloppen hadden geen ingedrukt zegel, het waren dus geen postwaardestukken. Wel officieel: uitgegeven door het toenmalige Litouwse ministerie van Communicatie (afb. 1a).

De enveloppen werden veel verzameld en er is zelfs een uitgebreide catalogus van (lit. 4). Zelf heb ik een voorkeur voor gelopen stukken, liefst zodanig dat afbeelding en stempel bij elkaar horen (afb. 8).

De eerste envelop (afb. 1) geeft gegevens op de voorzijde, deze envelop (afb. 8) heeft gegevens op de binnenzijde, onder de klep.

De enveloppen geven vaak ook een tijdsbeeld: standbeelden en namen van straten, die nu niet meer zo te vinden zijn (afb. 9). Het standbeeld van Chernyakhovsky is –met zijn grafkist– naar de toenmalige Sovjet-Unie gestuurd. De meeste ongewenste Sovjet-beelden kwamen terecht in het Grūtas-Park in Zuid-Litouwen. Ook het standbeeld van Lenin op het Lukiškės plein in Vilnius (afb. 12) werd hier weer neergezet.

Afb. 8 (70 %)

Envelop, uitgegeven door de LTSR. Afbeelding: strand van Palanga. De envelop is ook verzonden vanuit Palanga, 20 juli 1960.

Ook de achterzijde is bedrukt: het Tiškevičiai paleis in Palanga. De bijzondere geschiedenis van het paleis: zie HBG 68 (lit. 5).

Afb. 9 (75 %)

Envelop met het – nu verdwenen- standbeeld van generaal Ivan Chernyakhovsky in Vilnius

4.3.1 Postwaardestukken: geïllustreerde enveloppen

In de Sovjet-Unie zijn heel veel postwaardestukken-enveloppen uitgegeven. Voor ons verzamelgebied zijn de enveloppen met een Baltisch thema de moeite waard om te verzamelen. Een overzicht van deze enveloppen met Litouws thema is op internet te vinden:

www.lituanicaonstamps.com/en/sssр_vokai.php

De oudste envelop met Litouws thema is uitgegeven op 21-10-1954: het Litouwse paviljoen op de grote 'Tentoonstelling der Verworvenheden van de Volkseconomie', in Moskou (**afb. 10**). De enveloppen uit de jaren 50 zijn fraai en hebben vaak iets nostalgisch (**afb. 11**).

De oudste enveloppen hebben de drukgegevens op de voorzijde, latere enveloppen op de achterzijde. Ook zijn de bijschriften in het begin alleen in het Russisch, later tweetalig.

Ook deze postwaardestukken geven vaak een tijdsbeeld: jubilea van de Litouwse Sovjetrepubliek, standbeelden en namen, die na de hernieuwde onafhankelijkheid verdwenen zijn (**afb. 12**).

Afb. 10
(64 %)

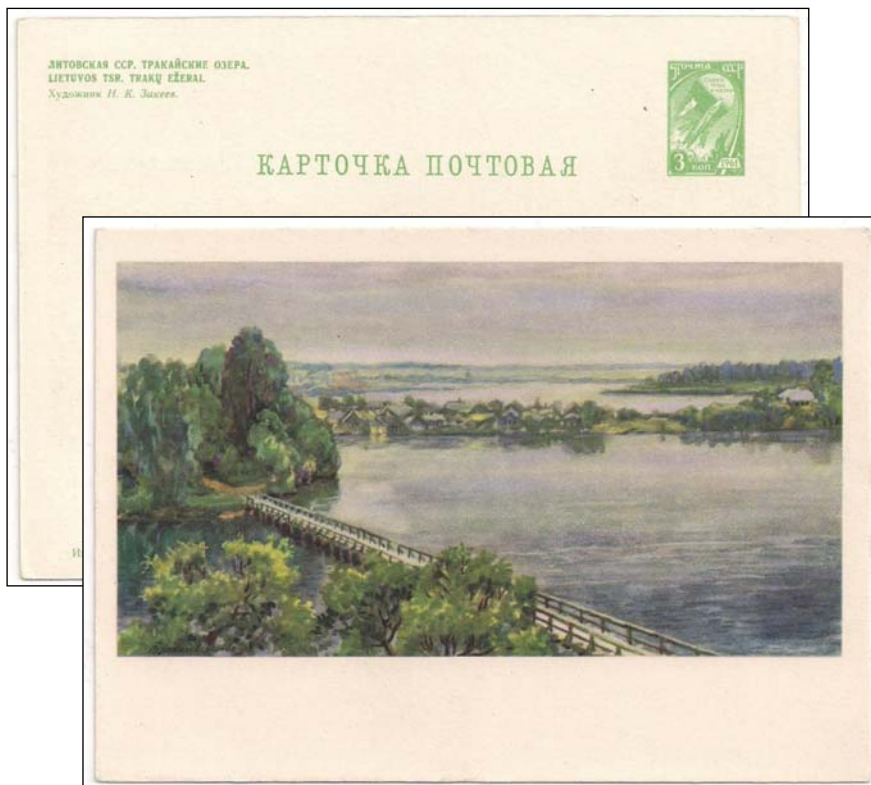

Afb. 11 (64 %)
De Nemunas-rivier bij Druskininkai.

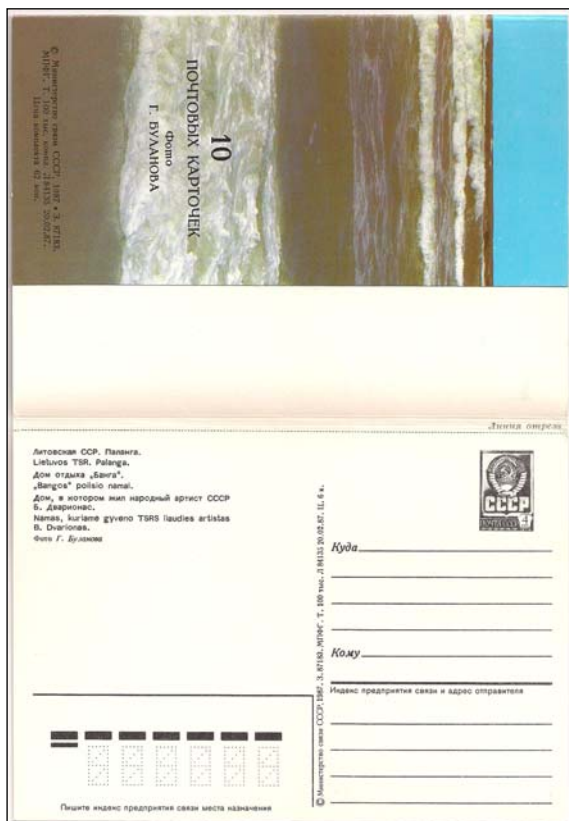
Afb. 12 (70 %)

Postwaardestuk, uitgegeven 2-3-1989. De drukgegevens staan achter op de klep. Deze envelop is uitgegeven met een dubbelgevouwen kaart erin: foto's aan de buitenkant en binnenin te beschrijven. Het standbeeld van Lenin, midden op het grootste plein van Vilnius, is in augustus 1990 verwijderd. Het plein, tijdens de Litouwse Sovjetrepubliek het Leninplein, heet nu anders: het Lukiskesplein.

Afb. 13 (70 %)
 Het tweede postwaardestuk-ansichtkaart met nu de informatie over de afbeelding – Trakai- op de adreszijde. Uitgegeven: 14 maart 1962.

Afb. 14b (50 %)
 Omslag.

© Министерство связи СССР, 1987. З. 87183. МПФГ. Т. 100 тыс. Л 84135 20.02.87. Ц. 6 к.

Afb. 14c
 Drukgegevens: uitgegeven 20.02.87, publicatienummer л 84135.

4.3.2 Postwaardestukken: ansichtkaarten

Ansichtkaarten met ingedrukt zegel, postwaardestukken dus, zijn er pas vanaf 1962 met een afbeelding uit Litouwen (**lit. 6**).

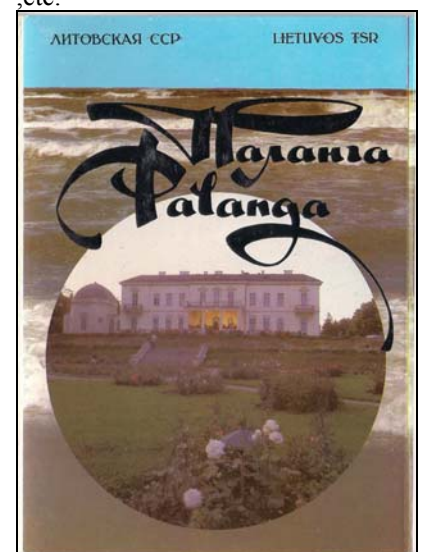
De bijzonder fraaie kaarten uit de jaren vijftig zijn er helaas niet voor de Litouwen-verzamelaar.

De eerste kaart, uitgegeven 9 januari 1962, heeft als afbeelding het Leninplein, met het standbeeld van Lenin, in Vilnius. Het bijschrift staat nog op de voorzijde, tweetalig.

Daarna zullen er nog vele volgen, en er is een catalogus: 'Ženklinių Pašto Atvirukų : Katalogas 1960-1991. De catalogus geeft bij elke kaart de drukgegevens: uitgiftedatum, bijschrift, productienummer, etc.

Kaarten werden ook per pakket van 10 stuks uitgegeven (**afb. 14a**). De omslag kon soms ook verknipt worden tot een kaart (**afb. 14b**). De kaarten in het pakket hebben hetzelfde publicatienummer (**afb. 14c**).

Buiten de kaartenset van Palanga, heb ik in mijn collectie ook twee pakketten met kaarten uit heel Litouwen (uitgave 1972 en 1973). Behalve stadsgezichten en landschappen werden er ook wenskaarten uitgegeven met Litouwse aanduidingen: Sveikinu! (Gefeliciteerd!), Su Naujaisiais metais! (Gelukkig Nieuwjaar), Su Tarybinės armijos ir karinio jūrų laivyno diena! (Fijne Sovjet leger- en marinedag!) etc.

Afb. 14a (50 %)
 Pakket met kaarten (postwaardestukken) van Palanga. 9 losse kaarten en een kaart in de omslag.

4.3.3 Briefkaarten met gelegenhedszegels

In de Michel Ganzsachen Katalog zijn deze briefkaarten apart vermeld onder 'Ganzsachen mit Sonderwertstempel'. Hier zijn ook de enveloppen met gelegenhedszegels gecatalogiseerd. Bij het doorspitten van dit deel kwam ik maar 1 echt 'Litouwse' kaart tegen: uitgegeven 22 december 1985 bij de 100^e geboortedag van Kipras Petrauskas (1885-1968), een Litouwse operatenor (**afb. 15**). Hij en zijn vrouw verborgen tijdens de oorlog een Joodse baby. Zij vonden de ouders van de baby na de oorlog terug in Litouwen.

4.4 Aanvullend port

Zoals Ruud van Wijnen aangaf in het vorige nummer van HBG: aanvullend port is een betere aanduiding dan strafport. Er moet in elk geval betaald worden, en dit wordt ook aangegeven met stempels. Het zijn ovale stempels - een erfenis uit de tsarentijd- met daarin het bedrag geschreven. Het portstempel van Biržai heeft alleen cyrillische tekst (**afb. 16**). Verder heb ik mijn collectie nog het portstempel van Vilnius, ook alleen met cyrillische tekst.

Afb. 17 (100 %)

Na zoeken in het pdf-bestand, 344 pagina's A4, met kopieën van Sovjet-stempels uit Litouwen: geen andere types tegengekomen (**lit. 7**).

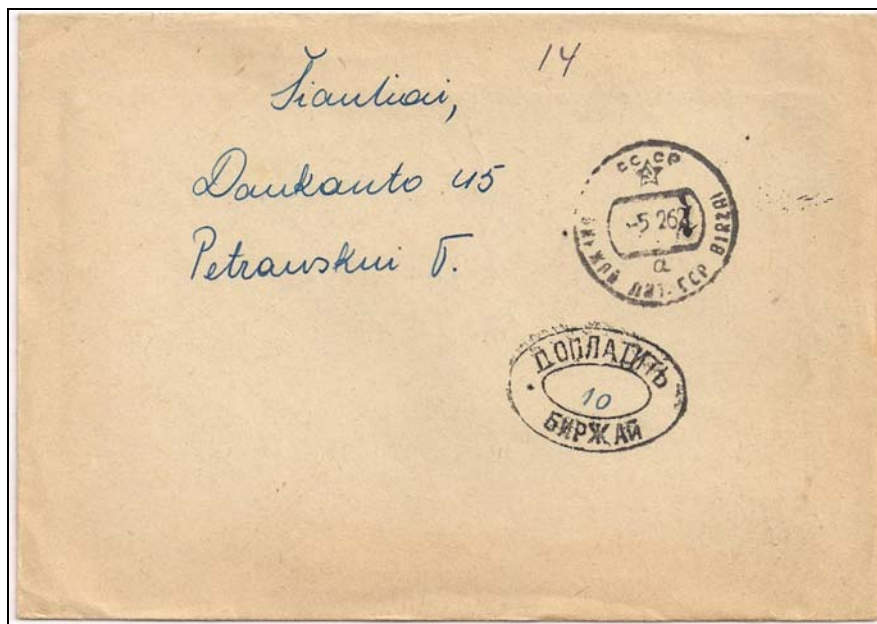
4.5 Frankeertarieven

Voor de frankeertarieven verwijs ik naar het artikel van Ruud van Wijnen (HBG 2020 ; 76. – p. 30) en de site van Sijtze Reurich (www.sijtzeurich.com/postal_rates_Lithuania3.html) Nog vermeldenswaard is dat bij de tariefwijziging van 1 januari 1961 het verschil is afgeschaft tussen een briefkaart en een ansichtkaart. Daarvoor was het tarief van een binnenlandse briefkaart 25 kop. en van een ansichtkaart 40 kop.

Afb. 15 (77 %)

Briefkaart met gelegenhedszegel, uitgegeven 22-12-1985, Michel PSo 152. Links op de kaart het portret van Kipras Petrauskas (1885-1968), op de ingedrukte zegel symbolen van kunst, muziek en theater.

Afb. 16 (73 %)

Brief, verzonden vanuit Biržai naar Šiauliai, 5 februari 1962. In het portstempel is '10' geschreven: het tarief voor een binnenlandse brief was 4 kopeken.

Ook de oudste kaart met ingedrukt zegel van Letland (1954) - in HBG 2020 ; 76. – p. 25- heeft een ingedrukt zegel van 40 kop. Een Letse kaart uit 1959 met een zegel van 25 kop. heeft in de drukgegevens vermeld dat de kaart 40 kop. kost (**lit. 6**). In mijn collectie zit ook een nieuwjaarskaart uit december 1955 naar Estland, geen postwaarde-stuk maar met zegel van 25 kop. gefrankeerd: portstempel.

4.6 Dienst- en overheids-post

Dienstpost van de posterijen kon portvrij worden verzonden, maar uit Litouwen heb ik nog geen voorbeeld gezien.

Overheidspost geeft door de briefhoofden vaak ook een tijdsbeeld. Vaak wordt er ook een frankeermachine-stempel gebruikt.

Voorbeelden hiervan stuurde Sijtze Reurich: een brief van het bestuur van het district Vilnius (**afb. 17**) en een brief van de Staatsbank (**afb. 18**).

4.7 Douanestempels

De douane controleerde allerlei pakjes en uiteraard ook zendingen met postzegels. In de jaren dertig werd al het ruilverkeer met buitenlandse filatelisten gecontroleerd. Er waren zelfs speciale belastingzegels voor in gebruik. In 1930 werden de banden met westerse filatelistische organisaties doorgesneden.

Ook later moesten de autoriteiten weinig hebben van de postzegelverzamelaars.

Ongebruikte zegels mochten niet verzonden worden. In Riga werd door de douane een stempel gebruikt om enveloppen met niet toegestane inhoud retour te zenden. Voorbeelden uit Litouwen heb ik nog niet gezien, maar kunnen er wel zijn. Dus als een lezer van dit artikel zoiets tegenkomt: graag een bericht naar de redactie!

◀

Afb. 17

Brief met frankeermachinstempel van het bestuur van het district Vilnius naar Riga, 20 mei 1987

Afb. 18

Aangetekende brief van de Staatsbank in Akmenė naar de Staatsbank in Tallinn, 21 juli 1951

Bronnen en literatuur

Lit. 1

Pašto antspaudai Lietuvoj = P.O. Cancels in Lithuania / [V. Fugalevičius]. - second impression, 2 Aufl., 1990
p. 269-306 In Litouwen gebruikte gelegenheidsstempels 1957-1990
p. 307 In Moskou gebruikte stempels

Lit. 2

Standbeelden..... / Jan Kaptein. - In: HBG 2003 ; 42. - p. 54-65

Lit. 3

Enveloppen uit de Sovjet-periode van Litouwen / Jan Kaptein. - In: HBG 2001 ; 39. - p. 54-55

Lit. 4

Meninių vokų katalogas 1950-1990 / sudare Kostas Aleksynas. - Vilnius : Leidykla 'Muzika', 1991. - 79 p.

Lit. 5

Het Tiškevičia paleis in Palanga /

Polangen / Jan Kaptein. - In: HBG 2016 ; 68. - p. 10-12

Lit. 6

Postwaardestukken uit de Sovjetperiode : ansichtkaarten / Jan Kaptein. - In: HBG 2012 ; 60. - p. 4-25
Aanvulling: HBG 2012 ; 61. - p. 50-51
Aanvulling: HBG 2013 ; 62. - p. 37

Lit. 7

Stempel LTSR.pdf. - 344 p.

MET DE “ANTWERPENBUS” VAN “SUPELE” NAAR HAARLEM?

Ruud van Wijnen

Op 1 oktober 1937 stuurt J.A. Jansen uit Haarlem-Noord een ansichtkaart van de Montelbaanstoren in Amsterdam naar Letland. Hij post de kaart in Amsterdam.

Zijn naam en adres heeft Jansen links-onder, niet bepaald persoonlijk, met paarse inkt op de kaart gestempeld (afb. 1).

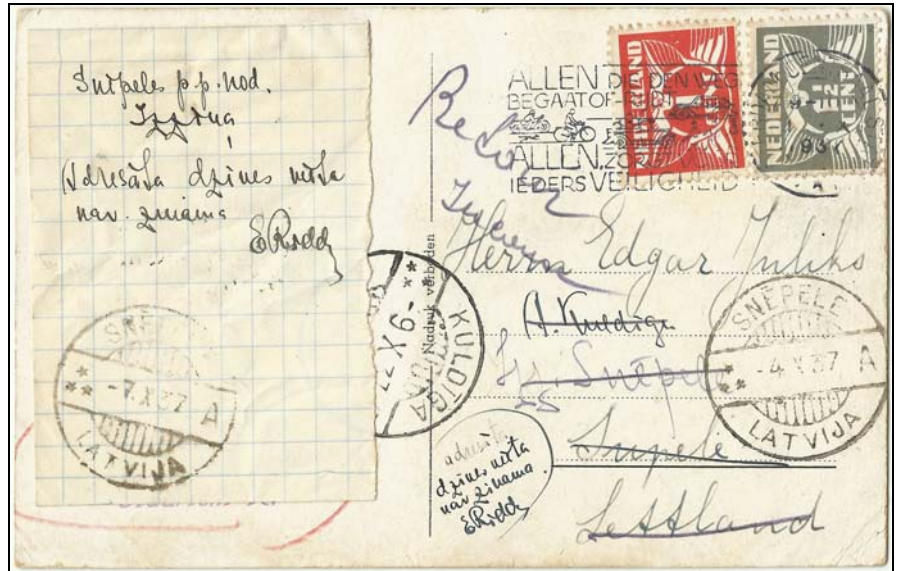

Afb. 1

De kaart komt, zo lijkt het, normaal in Letland aan. Dan beginnen in Riga op de sorteerafdeling de problemen. Waar woont Herrn Edgar Juliks, in welke stad, in welk dorp of gehucht, wellicht op welk landgoed? Want “Supele”, zoals in het adres vermeld, bestaat in Letland niet. Maar van de mogelijkheden lijkt “Snēpele”, een stip op de kaart ten zuiden van Kuldīga, er het meeste op. “Supele” wordt doorgestreep en op 4 oktober komt de kaart in SNĒPELE aan (afb. 2).

In Snēpele is een “p.p.nod”, een palīga pasta nodaļa, een hulppostkantoor gevestigd. E. Ridd, de dienstdoende postbeambte, zal zijn wenkbrauwen al snel gefronst hebben. “Ons-kent-ons” in een plattelandsgehucht, zeker de plaatselijke postbode. Hij denkt na, vraagt wellicht wat rond, maar al snel schrijft hij op de kaart “adresāta dzīves viēta nav zināma”, met een zwierige omcirkeling. Drie dagen later, op 7 oktober, knipt hij uit een rekenschrift een strookje en schrijft dezelfde zin in een officiële “Izziņa” (Mededeling).

De postmeester verklaart dat “de woonplaats van de geadresseerde niet bekend” is. Na het opnieuw indopen van zijn pen schrijft hij daarna “A. Kuldīgā” op de nog lege regel in het

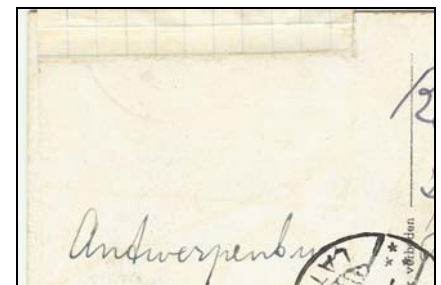

Afb. 2.

adres: A(tpakal) Kuldīgā, terug naar Kuldīgā. Daar wordt de kaart op 9 oktober op het districtspostkantoor gedagtekend, maar kan men er verder ook niets mee.

Al in Kuldīgā of tenslotte in Riga, worden met de woorden “Retour – Inconnu” en een rode cirkel rond het afzenderstempel de pogingen tot bezorging van de kaart in Letland gestaakt. Waar, welke postbeambte, wat doorstreepte is niet helemaal duidelijk, een grafietdeskundige kan wellicht meer met zekerheid zeggen. Op de kaart zijn geen aanwijzingen dat die terugkeerde in Haarlem.

Blijft tenslotte de vraag waarom Jansen de kaart aan Edgar Juliks stuurde. Geen “van harte gefeliciteerd”, geen “wens je een goede paddenstoelenpluk” en ook geen verzoek om tot ruil van aantrekkelijke ansichtkaarten te komen. Wel schrijft hij het uiterst merkwaardige “Antwerpenbus” (afb. 3).

Afb. 3

Hier onder enige ideeën wat de heer Juliks in “Supele” daar mee moest:

- het was de oplossing van een filippinepuzzel over vervoer.
- met deze flex-bus kon je, via Berlijn en Amsterdam, naar Haarlem reizen.
- een speciale trommel om Antwerpse Handjes in te bewaren.
- een code voor de aankomst van een partij illegaal buskruit in de haven van Antwerpen.

Natuurlijk zijn andere, liefst betere, suggesties welkom.....

◀

VELDPOST VAN DE WEHRMACHT IN DE BALTISCHE GEBIEDEN

Olav Petri

Aangemoedigd door lijstjes veldpostnummers die André de Bruin ooit opstelde voor Estland en door publicaties als die van August Leppä ("Deutsche Einheiten im Raum Ostland 1941-1945") meende ik dat bij veldpostenveloppen wel eens iets van interesse zou kunnen zitten.

Van links en rechts kwamen ze binnen, losse stukken, een dik pakket afkomstig van één soldaat, vervolgens een forse doos met veldpoststukken met brieven van een twintigtal militairen, de meeste gestuurd naar één jonge vrouw. Tot slot volgde nog een grote doos met vele honderden poststukken, doorgaans veldpost en met eveneens vaak brieven er bij.

Startpunt

In het begin, jaren 90, leverde speuren weinig op, het internet bood toen nog niet wat we nu aan informatie kunnen vinden. Inmiddels is via Axis History en veel extra gezocht en vooral ook verder zoeken, het combineren van zoektermen, het zoeken op ongebruikelijke sites regelmatig te achterhalen waarvandaan een brief verzonden is, inclusief soms interessante details. Handig is het als op een site militairen met naam en onderdeel genoemd worden want daarmee kun je weer verder zoeken als de zoekslag doodloopt. En, niet te vergeten, we hebben Norbert Kannapin's "Die Deutsche Feldpost Organisation und Lokalisation 1939-1945".

De Michel catalogus Deutsche Feldpost 1937-1945 geeft een goed beeld van postale zaken als stempels, frankeringen en achtergrondinformatie waar je op kunt letten, terwijl publicaties van het Archiv für deutsche Postgeschichte "Hefte" verzorgde die een kijkje gunnen bij de dagelijkse gang van zaken rond de veldpost, inclusief illustraties die uitermate verhelderend of zelfs onthutsend zijn.

De omstandigheden waaronder de Feldpost aan het Oostfront zijn werk verrichtte waren vaak schokkend

Afb. 1a

primitief, foto's van postsorteren aan het Oostfront spreken boekdelen.

Definitie

Leppä gaat uit van legereenheden die langere tijd in ons verzamelgebied gestationeerd waren. Hij meldt in zijn inleiding dat bijna alle eenheden van de Gruppe Nord wel op enig moment in het Balticum geweest zijn en dat hij zich beperkt tot de daar gestationeerde troepen. Mijn eerste speurtochten leverden eerlijk gezegd slechts één stuk op, maar wel een echte brief uit december 1944 uit Koerland. Verder veel interessants uit alle windstreken, brieven met boeiende details van het leven tijdens de oorlog, aan het front en aan het thuisfront, maar niets voor de verzameling.

Vervolgens besloot ik uit te gaan van een andere definitie, ik nam namelijk ook eenheden erbij die in 1941 en later in 1944 en 1945 in Estland, Letland en

Litouwen actief geweest zijn, in 1941 oprukkend richting Leningrad of in 1944, zich verdedigend terugtrekkend richting Heimat. Toen volgde de beloning.

Vondsten

(Voor de goede orde, ik noem de plaatsnamen in een mengeling van talen en spellingen, vaak zoals ik ze tegenkwam op het internet of in de stukken zelf. Mijn excuus voor mijn luiheid.)

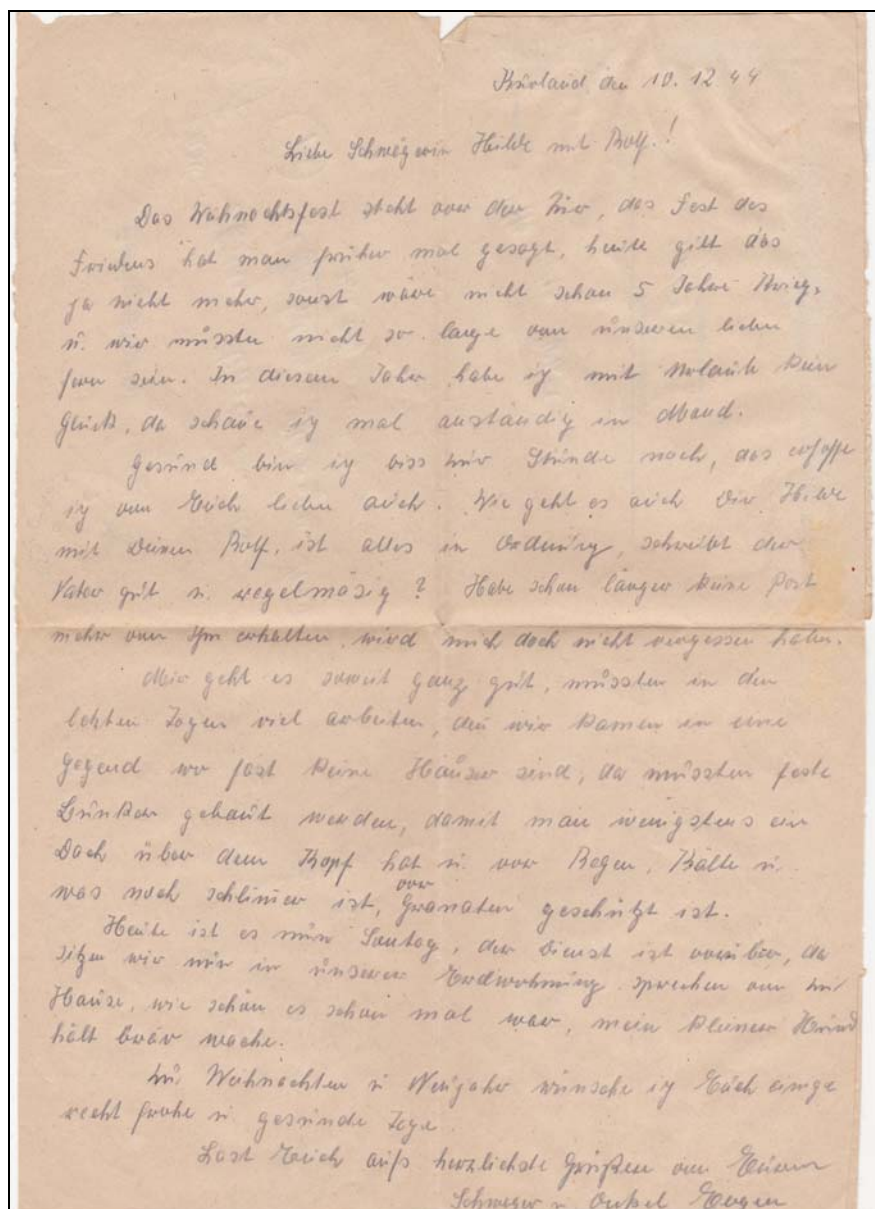
Afbeelding 1

Op 12 december 1944 is een "Feldpostbrief", vouwbrief, verstuurd met als afzender veldpostnummer 47414 van de Feldgendarmarie. De verrassing blijkt in de tekst te staan die op 10 december geschreven is. Men mocht geen plaatsaanduidingen opschrijven, je ziet wel "im Felde" of

“O.U.” wat Ortsunterkunft betekent (met dank aan Thomas L.). Aanduidingen als “Im Westen”, “Im Osten” of “Russland” zie je nog wel eens en ook beschrijvingen in de tekst maken soms duidelijk waar iemand is. Hier echter opende de afzender zowaar met “Kurland”. Van alle veroverde delen van de Sovjet Unie was alleen dit stukje overgebleven en blijkbaar was het geen doodzonde als je Koerland noteerde. De tekst is goed leesbaar. De afzender schrijft over de gebruikelijke zaken en over het feest van de vrede dat altijd met Kerstmis gevierd wordt, terwijl er nu al 5 jaar oorlog is. Het was een jaar met weinig geluk als het om verlof gaat. Verderop schrijft hij dat er stevige stellingen gebouwd worden zodat men beschut is tegen regen, kou en nog erger: tegen granaten. Het is zondag, de dienst zit er op, ze zitten in hun aarden behuizing en praten over thuis. Goede wensen voor Kerstmis en het nieuwe jaar sluiten de brief af. Het Veldpoststempel met kenletter “C” komt ook voor op andere poststukken uit december 1944, Koerland, die op internet te vinden zijn.

Het internet biedt beschrijvingen van de militaire ontwikkelingen in Koerland. Het was geen tijd van afwachten in de stellingen. Het Rode Leger liet de Duitsers namelijk niet met rust, er zijn zes offensieven geweest in de vele maanden dat de troepen daar afgesneden zaten. De relatieve rust van 10 december werd wreed verstoord door een offensief dat op 21 december begon en dat op Oudjaar eindigde zonder noemenswaardige terreinwinst voor de Russen. Tsja, prettige feestdagen.....

Afb. 1c

Afb. 1b

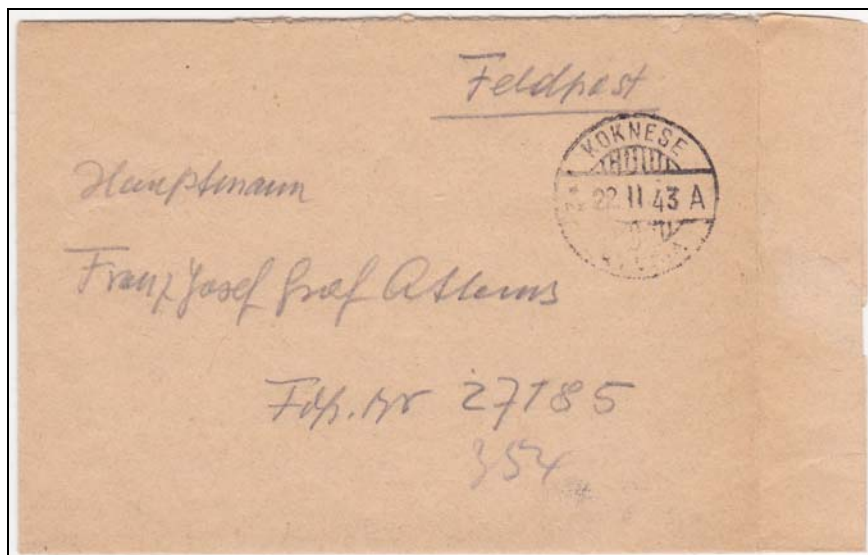

Afbeelding 2

Een tweede poststuk, rechtstreeks uit ons gebied afkomstig, is geschreven op 21 februari 1943 en gestempeld bij de Letse post in Koknese op 22 februari. De landsnaam is uit het vooroorlogse Letse stempel gekapt. Harry Von Hoffmann schrijft dat in de voorschriften was aangegeven dat veldpost door de civiele post in behandeling mocht worden genomen en moest worden doorgegeven aan de veldpost. In het huidige geval betreft het post van een officier die met 3 manschappen en een tolk blijkens de tekst duidelijk met genoeg op paardenmonstering is voor de Wehrmacht en die dus geen veldpostkantoor bij de hand heeft. Als paarden in het noorden 3 maal per jaar beslagen moeten worden, dan heb je 40 miljoen hoefijzers nodig, zo vertelde hem zijn de chef die per auto uit Riga langs was geweest. In de brief, geschreven aan graaf Attems die ook aan het Oostfront dient, noemt de afzender Libau, Riga en de meanderende Dūna rivier. Het is winter, er is dooi en ijzel, en er is sprake van 15 heren die niet meer zo jong zijn. Werd de oude landsadel ingezet voor paardenmonstering?

Afbeelding 3

Een veldpostbrief van 29 november 1941 is afkomstig van veldpostnummer 03662 dat de Schwere Artillerie Abteilung 636 bediende. Deze afdeling rukte op via Mariampole naar Kalvarija, dan naar Kaunas en Kraslava om in de winter bij Leningrad aan de omsingeling deel te nemen. De inhoud van de brief is interessant, want de schrijver zegt dat na Polen en Frankrijk de veldtocht in Rusland alles doet vergeten. Het land is straatarm, goed dat de Führer op tijd aanviel. Communisten zouden hier eens een kijkje moeten nemen! Moskou en Leningrad zullen nu snel vallen. Het is heel zwaar, maar wat onze vaders konden, moeten wij ook kunnen.

Afb. 2

Afb. 3

Afbeelding 4

Een veldpostbrief van 17 maart 1943, afkomstig van veldpost 22424D, beslaat beide perioden van gevechten in de Baltische gebieden, het begin en het einde. De Sturmgeschütz Abteilung 185, volgde in 1941 vanuit Heydekrug in het Memelgebied de volgende zigzag route: Skirzene, Senojas, Schaulen, Bauska, Riga, Koknese, Madona, Irboska en via het Peipusmeer Rakke, Taps, Wesenberg, Johvi, Reval en dan Arensburg, Peterhof (het prachtige paleis aan de Finse Golf). In 1944 volgt de afdeling, de route terug langs Wilna, Grodno,

Lomza, Sensburg bij de Mazoerische meren in Oost-Pruisen. De gemotoriseerde artillerie, filatelistisch bekend van een postzegel van het Grossdeutsche Reich uit 1944, was effectief door zijn lage profiel, maar kon weinig munitie vervoeren.

Infanteristen waren altijd bang wanneer ze even teruggetrokken werden zouden ze wel terugkeren? Zo niet, dan verkeerde men in gevaar. De afzender schrijft: "ik ben sinds 1941 in Rusland".

Afbeelding 5

Veldpost 08454 hoorde bij het 254e infanterieregiment. Van dit regiment was te vinden dat het in actie was bij Riga en Tallinn en dat het in december 1941 aan het front bij de Volchov was. Dat front liep tussen het Ladoga meer en het Ilmenmeer, ten oosten van Leningrad, en was geen prettige plaats om de winter door te brengen. De brief is van 9 december 1941.

Afbeelding 6

Een luchtveldpostbrief naar Nederland, kantoor 39038, stempel 2 februari 1944. Gecensureerd en van een dubbele postzegel voorzien. De blauwe zegels met een Junkers vliegtuig er op waren uitgegeven voor de in 1941 steeds verder van Duitsland strijdende militairen. De zegels waren gerantsoeneerd, je kon er aanvankelijk per maand zelf 2 gebruiken en 2 waren voor de familie. Later waren voor een brief in enveloppe meteen al 2 zegels nodig. Transportkolonne Infanterieregiment 254 bevond zich tijdens de Barbarossa opmars bij Riga en Tallinn. De brief lijkt door een Duitser te zijn geschreven naar een vrouw in Wageningen. In 1944 trok de kolonne terug van een ander front en werd opgeheven in mei bij Lvov.

Afb. 4

Afb. 5

Afb. 6

Afb. 7

Afbeelding 7

Een luchtveldpostbrief naar Nederland, afkomstig van geniebataljon 126, gestempeld op 13 juli 1942. Zowel bij de opmars als bij de terugtocht kwamen deze militairen in het Baltische gebied. De militairen namen in 1941 deel aan Operatie Barbarossa. Op 5 juli waren ze bij Livani aan de Dūna, op 9 juli in Golitseva, waarna ze oprukten naar Novgorod en helemaal naar Schlisselburg aan het Ladogameer ten noordoosten van Leningrad. In 1944 zagen de genisten de Baltische gebieden weer terug en eindigden hun route in Koerland. in 1942 was het tarief voor luchtveldpost nog één postzegel. De brief ging naar het bezette buitenland en passeerde dus de censuur.

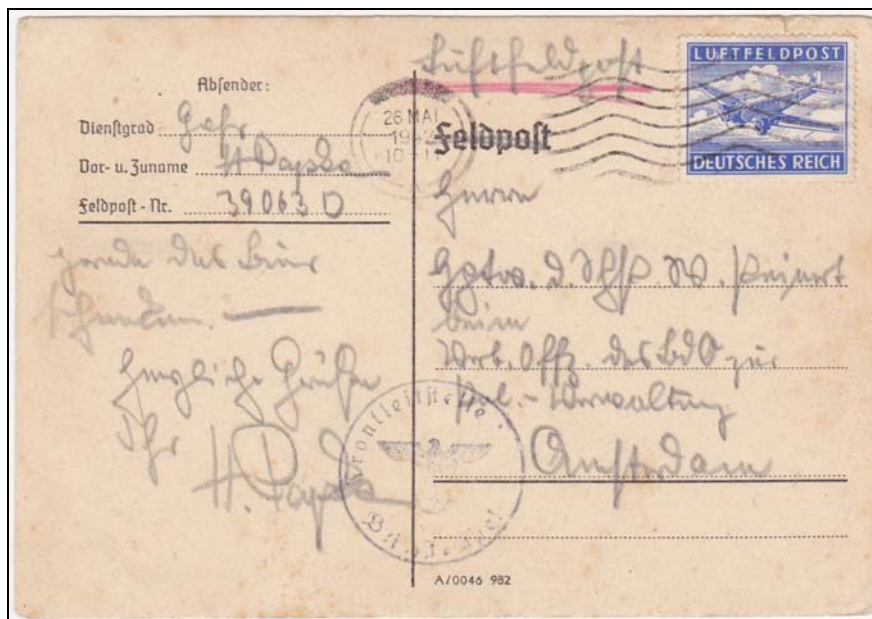
Afb. 8

Afbeelding 8

Een brief van L01292 met "L.P.G.A. (Luftgaupostamt) Königsberg" in het afzenderadres is gestempeld op 13 juli 1944 in Riga met een machinestempel dat in verschillende varianten in Riga gebruikt is voor gewone post en voor veldpost, waarbij de naam Riga bij veldpost met plastiline even onzichtbaar werd gemaakt. Dat materiaal kon desgewenst weer verwijderd worden. Het betreft post van een Luchtafweer-batterij die tot 4 juli in Riga stond en later in Birsen in Koerland opgesteld was.

Afbeelding 9

Opnieuw een stuk dat een geadapteerd Riga machinestempel heeft. Liefhebbers onderscheiden typen, zoals de golflijn omhoog of omlaag, met kenletter A, ook zonder kenletter, ook met weggelaten jaartal. Dit tijdelijk geadapteerde stempel voor veldpost werd ook met of zonder Riga door de Dienstpost gebruikt. Ik vond de term Frontleiststelle Dienststempel. Het stuk is van 26 mei 1942, van veldpostnummer 39063D en dat verwijst naar SS Polizei Infanterie Regiment 3 dat later een SS grenadier-regiment werd. De afzender belooft luchtpostzegels te zullen sturen naar de familie.

Afb. 9

Afbeelding 10

Een veldpostkaart van nummer 09817, dat is infanterie regiment 217 dat op de dag van afstempeling, 19 oktober 1941 via Mitau, Riga, Wolmar, Peipusmeer, Tallinn, bij Oranienbaum bij Leningrad is beland. De afzender heeft haast, schrijft hij, hij maakt het goed en groet iedereen.

Afbeelding 11

Batterie Nettelbeck stuurt op 22 december 1942 een veldpostbrief naar de 2e admiraal van de Oostzee in Kiel. Het stempel lijkt een geadapteerd Duits machinestempel waar rechts separaat een 8-hoekig kader met waardeanduiding heeft gezeten. De batterij stond in 1942 in Tallinn, later in Libau en in 1944 in Windau. Als dit voor de admiraal zelf bestemd was, dan was dat Siegfried Engel. Op het einde van de oorlog was hij in Buxtehude bij Hamburg, deed wat hij zijn plicht vond, maar liet manschappen die springladingen verwijderden bij bruggen hun gang gaan toen de Britten naderden. Hij gaf zich over, meldde zich met door zijn vrouw verzorgde bagage: 5 koffers met 5000 sigaretten, keurig gestreken kleding, wijn en zat tot 1948 als krijgsgevangene in Wales. Batterie Nettelbeck ontleent zijn naam aan een patriot uit de napoleontische tijd.

Afb. 10

Afb. 11

Afb. 12

Afb. 13

Afbeelding 12

Er is ook post "Heimat-Front", iets zeldzamer dan in de andere richting. Op 28 september 1942 ging een brief uit Saalfeld naar veldpostnummer 22979. Dat nummer hoort bij de Eerste Pantserdivisie die op dat moment bij Klin en Rzjev stond. De divisie was daar beland via Memel, Schaulen, Estland, het Peipusmeer en bereikte op 9 september 1941 Leningrad. De divisie eindigde zijn route bij het Balatonmeer in Hongarije en in Oostenrijk.

Afbeelding 13

Veldpostnummer 13805 is een stuk van Pionier Bauabteilung Bataillon 95, verzonden op 27 februari 1942. Dit bataljon was begonnen bij de RAD, de Reichsarbeitsdienst, een militair opgezette organisatie die voor de oorlog aan het werk gezet was en dat door goede training zonder moeite de schop kon vervangen door een geweer. Ze werden ingezet via Riga bij Oranienbaum bij Leningrad en in 1943 bij Narva. Uiteindelijk volgden nog stellingbouw in Koerland. De restanten eindigden in 1945 bij Stettin.

Afbeelding 14

Veldpost 28314 hoort bij Infanterie-regiment 312. Het stuk is uit Waldegg verzonden maar werd teruggestuurd. "Nicht zustellbar, Neue Anschrift abwarten". Het regiment was vanuit Königsberg opgerukt naar Mariampole, was de Njemen en de Vilija overgestoken, trok door Riga heen en zwenkte vervolgens weer naar Daugavpils, verder door de zogenaamde Stalinlinie richting oosten. In januari 1942 bevond het zich in de omgeving van Rzejew. Dat was een gebied waar je toen niet moest zitten. Rond Rzev waren door Russische en Duitse offensieven wederzijds eenheden omsingeld of omsingeld geweest, vernietigd, en dat alles soms bij min 45 graden. Dat de veldpost problematisch was, moge duidelijk zijn.

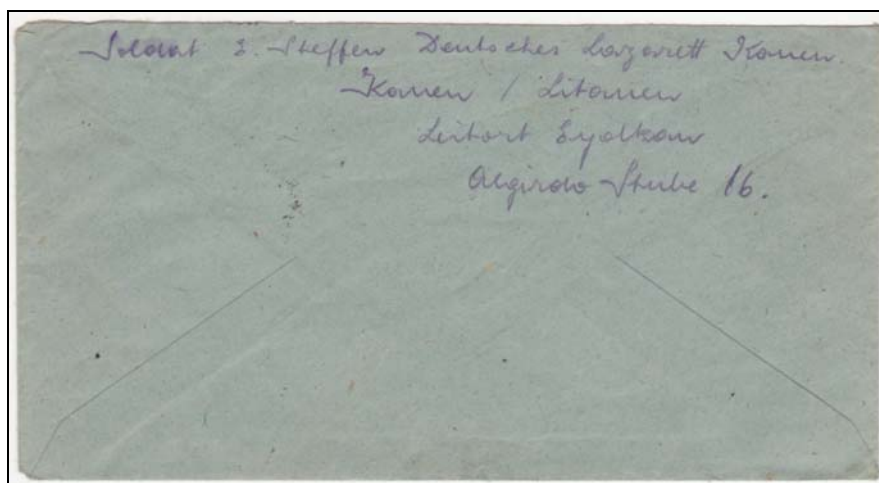
Afb. 14

Afbeelding 15

Veldpost 41007 hoort bij een Kriegslazarett-Abteilung 532 R, waarbij de R mogelijk reserve betekent. De link met het Baltische gebied is de plaats waar het zich op 26 november 1943 bevond. De afzender schrijft "Deutsches Lazarett Kauen" en geeft erbij aan dat post via "Leitort" Eydkow loopt. Een Feldpostleitstelle is een groot veldpost sorteerstation, met Eydkow zal Eydkau bedoeld zijn, de naam die het vroegere Eydkuhnen in 1938 kreeg. Litouwen had voor de Tweede Wereldoorlog al normaalspoor en de functie van Eydkau als overstapstation was inmiddels vervallen. De brief gaat naar Luxemburg, na annexatie "binnenland" geworden. Mogelijk is de afzender een Luxemburger die door de annexatie opeens Duitser werd en in dienst moest. Zijn voornaam spelt hij op de Franse manier Emile en niet Emil. In de brief meldt hij dat hij een granaatsplinter in zijn arm heeft, morgen wordt hij geopereerd en hij hoopt na drie weken weer gezond te zijn. Hij hoopt ook verlof te krijgen. Wat er gebeurd is, wil hij niet opschrijven maar ooit vertellen, "het was niet best". Verder heeft hij het heerlijk, wandelt, leest en slaapt. Hij heeft wat in te halen, want waar hij vandaag komt daar werd uiterst zelden geslapen!

Afb. 15a

Afb. 15b

Ruud van Wijnen

De post van gedeporteerden en krijgsgevangenen staat centraal in dit artikel, berichten vanuit afgelegen werkkampen aan familie in Letland en Duitsland. Deze laatste aflevering van de reeks “hoe verder na 1944?” begint echter met post waarmee iets fout ging

5.1 Postale aanwijzingen

Bij het vervoer en de bezorging van post kan altijd iets mis gaan: een brief raakt beschadigd of zoek, een kaart belandt in de verkeerde postzak of de geadresseerde is net verhuisd. Soms leest de censuur iets onwelgevalligs of heeft de douane iets illegaals vastgesteld. De ene keer wordt het poststuk aan de afzender geretourneerd, een andere keer wordt “onderweg” een oplossing gevonden. Soms eindigt een poststuk op het kantoor der rebuten. Om de afzender of geadresseerde daarover te informeren worden op betreffende poststukken stempels geplaatst of strookjes geplakt. En natuurlijk zijn er kaarten en brieven die eenvoudigweg “verdwijnen”.

In “Baltikum”, nr. 2/2016, schreef ik daarover en concludeerde dat we uit de periode van de Letse Sovjetrepubliek maar weinig stempels kennen (**lit. 12**), maar ik nam tevens aan dat het er veel meer zijn geweest. Dat bleek toen ik de verzameling van Sijtze Reurich bekeek en daarin de volgende drie stempels aantrof (**afb. 60 t/m 62**).

Het stempel Вынута из почтового ящика op de brief van **afbeelding 62** lijkt zo afgesneden van een tweetalig stempel uit de bezettingsperiode 1940-1941 (**afb. 62a, lit. 13**). Uit de jaren van de Letse onafhankelijkheid kennen we meerdere “Uit de brievenbus”-stempels met als meest voorkomende teksten “Izņemta no vēstuļu kastītes” en “Izņemta no pasta kastītes”.

Oorspronkelijk waren deze stempels bedoeld om in brievenbussen geposte aangetekende brieven en daarin aangetroffen poststukken met een

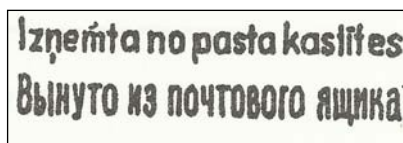
Afb. 60

Brief van БАЛДОНЕ-BALDONE naar postbusnummer “60-17” in РИГА-RĪGA. Omdat in Riga het aangegeven postbusnummer niet in gebruik was werd de brief aan de afzender teruggezonden, 1 – 7/8 dec. 1961.

De tekst in het kastjesstempel luidt: В Рижском почтамте - П/Я “60-17” не абонируется, het grote lijnstempel Возвращается. Of te wel: “Riga postkantoor – Postbus “60-17” geen abonnee” en “Terugsturen”.

veranderd adres te kenmerken. Het lijkt er op dat het te onpas ook wel werd gebruikt ter verhulling van onduidelijke praktijken en handelwijzen. Maar daarover meer iets verderop in dit artikel.

Afb. 62a

Het mooiste voorbeeld van een postale aanwijzing bevindt zich op een brief van ЦЕСИС-CĒSIS naar РИГА RĪGA 26, 23-26 juni 1969. De brief is

geheel correct geadresseerd naar Riga-26, maar werd abusievelijk op postkantoor Riga-16 afgeleverd. Daar werd “26” onderstreept, waarna de brief alsnog naar postkantoor Riga-26 werd gestuurd (**afb. 63**).

De tekst van het stempel luidt: “Schrijf u in het adres achter “Riga” a.u.b. het nummer van het juiste district”. En dat is nu net wat de afzender deed.....

Afb. 61

Geïllustreerd postwaardestuk (het sanatorium in Haapsalu, Estland) lokaal in РИГА-РĪGA gebruikt, 19 juli 1961. Omdat de brief onvolledig en onnauwkeurig was geadresseerd werd op het adressenbureau (АДРЕСН. СТОЛ) getracht het juiste adres en huisnummer te vinden, o.m. door het aangegeven huisnummer 16 te splitsen in 1/6: huisnummer 1, appartement 6. Een dagtekenstempel op de achterzijde geeft aan dat de brief op 21 juli op postkantoor РИГА 26-РĪGA 26 werd afgeleverd.

Afb. 62

Stempels op de achterzijde van een brief van ЭЗЕРЕ-EZERE naar РИГА-РĪGA, 3 en 5 feb. 1961. Hoewel in de adressering een straatnaam ontbreekt en ook de afzender niet is aangegeven, is het raadselachtig waarom het stempel Выхито из почтового ящика, "Uit de brievenbus", werd geplaatst en onduidelijk wat er met de brief is gebeurd.

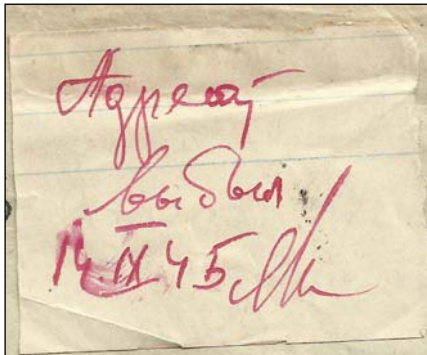

Afb. 63

5.2.1 Post uit de Goelag

Dit verhaal begint met twee brieven van zijn familie in МАДОНА-MADONA aan Andrejs Docītim in Riga. Het adres intrigueert en belooft niet veel goeds: “Darba kolonija Nr. 1”, Werkkolonie Nr. 1, met postbusnummer 51. De eerste brief werd op 27 augustus 1945 uit Madona verzonden (afb.64), de tweede op 6 september (afb.65).

Op een strookje linksboven op beide enveloppen werd met rode inkt in het Russisch geschreven dat de geadresseerde is “vertrokken”, de eerste maal op 10 september, daarna op de 14de. (afb. 65a).

Afb. 65a

De brieven werden voor terugzending naar Madona opnieuw gepost, op het hoofdpstkantoor van Riga voorzien van het Letse stempel “Izņemta no vēstulu kastīte” (“Uit de brievenbus”) en naar Madona geretourneerd. Daar kwamen ze op 14, resp. 18 september aan. Later werd duidelijk dat Andrejs Docītim op 25 augustus 1945 vanuit Riga op transport was gesteld naar de “Karlāg”, het kampencomplex rond Karaganda in Kazakstan.

Andrejs Docītim was op 27 december 1944 gearresteerd in zijn dienstwoning aan de spoorlijn Pļavinas-Gulbene, beschuldigd van anti-sovjett activiteiten tijdens de Duitse bezetting. Op 19 september 1945 arriveerde hij in het kampencomplex rond Karaganda in Kazakstan. Daar schreef hij bijna een maand later op 15 oktober zijn eerste brief aan zijn familie in Madona. Hij schreef zijn eerste levensteken op een velletje uit een

Afb. 64

rekenschrift, vouwde het tot een driehoek en verzond de brief bij gebrek aan een postzegel ongefrankeerd. Een maand later, op 16 november 1945, kwam die aan (afb. 66).

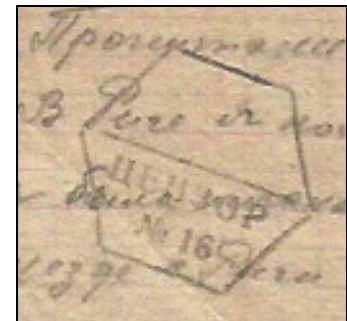
Hij schrijft:

“ongeveer 4500 kilometer van jullie vandaan

In Karaganda 15/X 45
Op 19 september kwam ik in Karaganda aan, maar helaas heb ik jullie lang niet over mijn aankomst bericht. Op 25 augustus vertrok ik uit Riga, nu deel ik jullie mee dat ik in het kamp in de landbouw zit. De voeding is voor mij voldoende. In Riga kreeg ik een brief van Ainaza die was opgepakt op 14 augustus, plus 100 roebel. Over mijn vertrek uit Riga gaf ik aan een burger mijn adres om jullie erover te berichten. Vertel me, was moeder na mijn vertrek in Riga? En hebben ze me nog geld gestuurd naar Riga? Schrijf mij nu zo vaak mogelijk. Laat me meteen weten als jullie post van mij krijgen. Als de post pakjes aanneemt, dan kun je me vlees en spek sturen. En als ze geen etenswaren aan nemen, stuur dan geld per brief. Stuur postzegels van 30 en briefpapier en enveloppen.

Mijn adres is Kazachse SSR, provincie Karaganda, Dolenskoje postafdeling, postbus 246-B 303452 voor Andrej Janovitsj Docītim”

Andrejs’ brief werd door de twee censoren gecontroleerd. De eerste, ЦЕХЗОП № 16, plaatste zijn stempel voor verzending op de tekst (afb. 66a), oorlogscensor 14413 ergens onderweg op de voorzijde (afb. 66b).

Afb. 66a

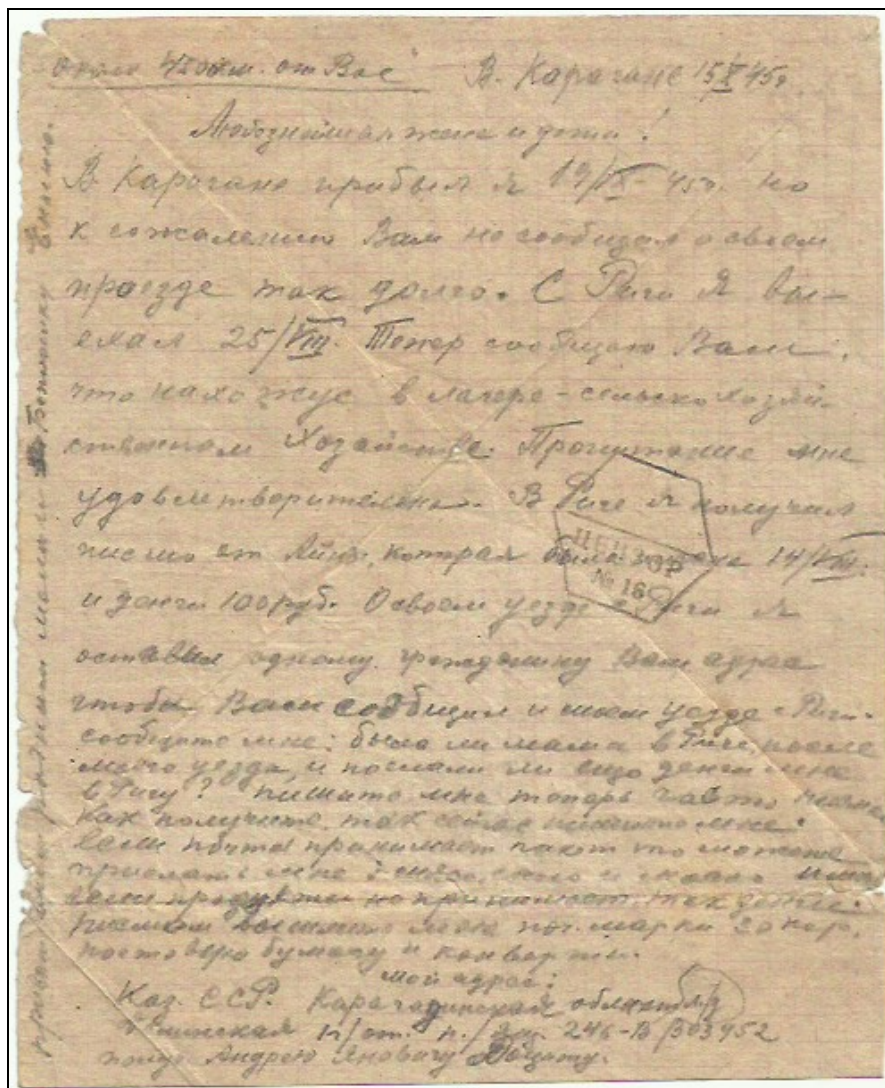
Afb. 66b

De afgebeelde brieven en de informatie betreffende Andrejs Docītim kreeg ik van zijn schoonzoon Laimons Bočka. Die woonde met zijn vrouw Lucija in Madona een paar huizen verderop in dezelfde straat, de Valmieras iela. Jarenlang correspondeerde ik met hem en ruilde Letse poststukken tegen allerhande “westerse” waren. Aan mijn bezoeken aan hem en Lucija in Riga en Madona denk ik met warmte terug.

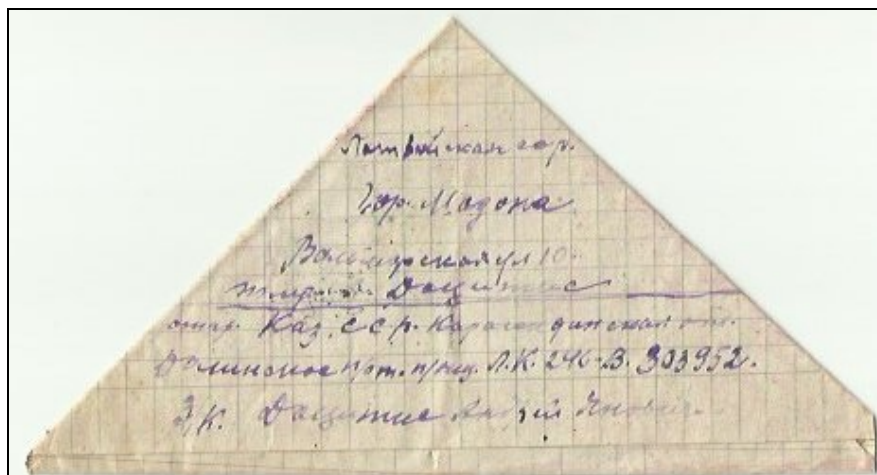
Uit de correspondentie van Andrejs Docītim met zijn familie bevinden zich in mijn verzameling 18 poststukken die hij tussen 15 okt. 1945 en midden 1950 vanuit Kazakstan naar zijn familie stuurde: 7 driehoekige vouwbrieven, 5 postwaardestukken en 6 enveloppen. In één enveloppe zit de brief nog waardoor we bij elkaar 13 keer kunnen lezen wat Andrejs schreef. In zijn eerste brief vroeg hij “Stuur postzegels van 30 en briefpapier en enveloppen”.

Afb. 65

Afb. 66

Afb. 67a en 67b

Voor- en achterzijde van een karakteristieke brief uit een tijd of omstandigheden van papierschaarste: een kunstig tot driehoek gevouwen bladzijde uit een reken-schrift. Op 12 febr. 1947 verzonden uit ДОЛИНКА КАРАГАНД ОБЛ. DOLINKA, aangekomen in МАДОНА-MADONA op 23 maart. De grote zwarte Д is een stem-pel van de censuur in het kampencomplex. De brief werd ongefrankeerd verzon-den, maar niet met aanvullend port belast.

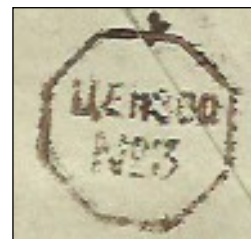
Afb. 67b

Van de vier vouwbrieven die hij tot in januari 1947 verzuurde is er slechts één gefrankeerd, de andere drie verzond hij zonder postzegel en die werden “gewoon”, zonder strafport, vervoerd en bezorgd (afb. 67a-b). Eind januari 1947 gebruikte Andrejs voor de eerste keer een postwaarde-stuk (afb. 68) en in het vervolg fran-keerde hij zijn brieven en kaarten. Als hij dat in de loop der jaren vier keer toch niet doet, komen zijn berichten normaal in Madona aan, maar nu met het ovale, tweetalige PIEMAKSAT / ДОПЛАТИТЬ-stempel van Riga (ty-pe 1a, hBG 76, blz. 27).

Alleen een ongefrankeerde vouwbrief uit 1950 heeft geen censuurstempel, alle andere wel.

Vijftien daarvan zijn van het type zoals te zien op de afbeeldingen 67b en 68: vet gestempelde, ca. 30 mm hoge, cyrillische hoofdletters: hier de Д en Н en verder nog Ж, М en Б. Bij uitzondering plaatste in december 1947 censor nr. 3 zijn herkenbare achthoekige stempel (afb. 69).

Afb. 69

Van de 11 vouwbrieven en kaarten weten we wanneer ze door Andrejs Docītim werden geschreven en wan-neer die in Madona aankwamen. Daarnaast zijn 14 dagtekenstempels van Dolinka leesbaar en 16 aankomst-stempels van Madona. In beide post-kantoren werden drie verschillende stempels gebruikt. (voor de typen zie HBG 75, pagina 31).

Afb. 68

Postwaardestuk van ДОЛИНКА КАРАГАНД ОБЛ (Dolinka Karagand Obl.) naar МАДОНА-MADONA, 26 mei-6 juni 1949. Hier is het adres van Andrejs Docītim duidelijk geschreven: Kaz(akstan) SSR, Karagandinskaja obl. Dolinskoje p./ot. p/jasjtsj. (postafde-ling, postbus). L(agerniji) K(ompleks) 246-B Gevangene 303952. Censuurs-tempel H

Stempel	Tekst	Letter	
	ДОЛИНКА КАРАГАНД О DALENKA	<i>a</i>	1946-1948 4x 30 mm
	СССР ДОЛИНКА КАРАГАНД. ОБЛ. DOLINKA	<i>z</i>	1946-1947 3x 30 mm
	СССР ДОЛИНКА КАРАГАНД. ОБЛ	<i>a</i> <i>б</i>	1949-1950 7x 25 mm
	Type 2 Tweetalig stempel Ingevoerd in 1940-1941	<i>Б</i>	1945-1948 10x
	Type 4 Tweetalig stempel met links de plaatsnaam in cyrillische letters en rechts met latijnse letters Vanaf 1944 ingevoerd	<i>Ж</i>	1949 5x
	Type 5 Ingevoerd eind jaren 40 op een beperkt aantal kantoren MADONA ЛЯТВ.ССР МАДОНА	<i>б</i>	1950 1x Plaatsnamen op de kop geplaatst

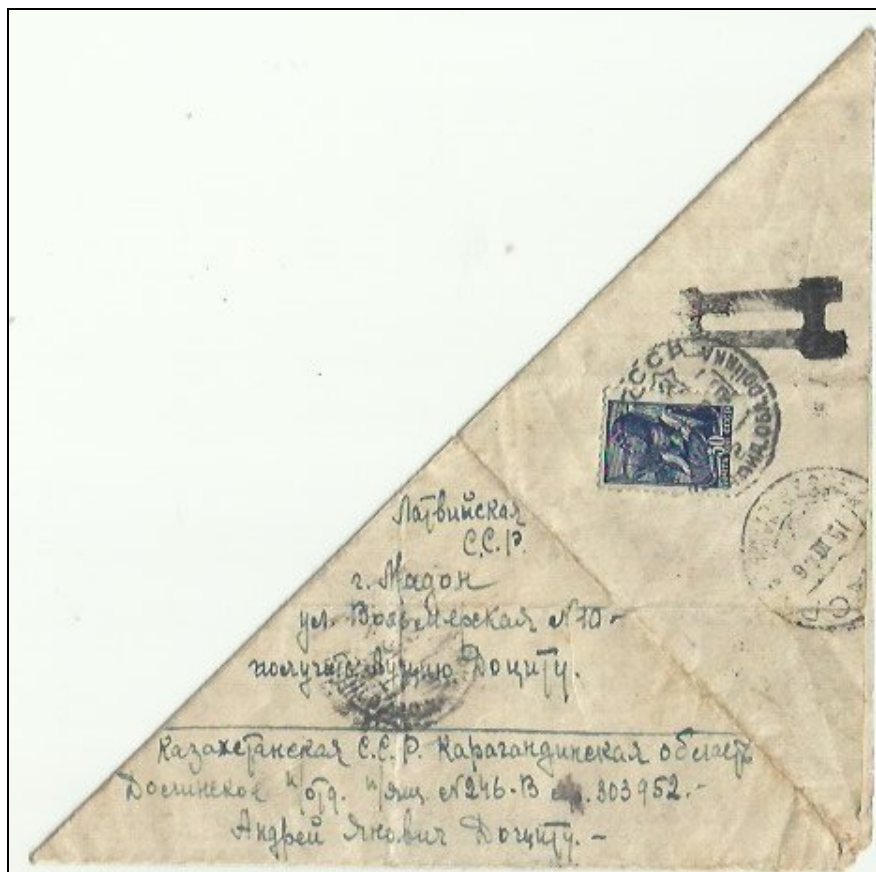
Andrejs Docītim dateerde zijn berichten nauwgezet, op alle 12 vouwbrieven en briefkaarten zijn de data goed leesbaar. Op slechts 6 daarvan zijn zowel de dagtekenstempels van ДОЛИНКА / DOLINKA als die van MADONA / МАДОНА geheel leesbaar. Hieruit kunnen we opmaken dat tussen het schrijven van de brief en de dagtekening in Dolinka gemiddeld 14 dagen lagen en het vervoer naar Madona gemiddeld 12 dagen duurde.

Al met al 26 dagen gemiddeld, met 63 dagen als langste en 18 dagen als kortste periode tussen schrijven en aankomst in Madona. Het lijkt duidelijk dat de censor in Dolinka zijn/haar tijd nodig had....

Op het postkantoor van Dolinka werd niet erg zorgvuldig gestempeld: 4x met een onleesbare of onvolledige datum en 2x helemaal niet. Blijven 12 complete, leesbare stempels over. In Madona bleven bij aankomst

weliswaar 2 poststukken ongestempeld, maar zijn de overige 16 goed leesbaar.

Hieruit valt op te maken dat de post tussen Dolinka en Madona gemiddeld 13 dagen onderweg was. Het totale gemiddelde voor het vervoer ligt daarmee tussen de 12 en 13 dagen.

Afb. 70

De vouwbrief van **afbeelding 70** is wel dé uitschieter wat betreft het aantal dagen tussen het schrijven en de aankomst in Madona, liefst 63 dagen. Onmiskenbaar geschreven op “10/1 46” en duidelijk op 15.III.46 in Madona gedagtekend. Uit het dagtekenstempel van Dolinka valt geen datum op te maken. Gelet op zijn verzoek in de eerste brief zou het zo maar kunnen dat de postzegel op de brief door de familie in Madona aan Andrejs is toegezonden (**afb. 70**).

Kort na het overlijden van Josef Stalin op 5 maart 1953 rapporteerde de Eerste Secretaris van het Centrale Comité van de Letse Communistische Partij, J. Kalnbērziņš, tijdens een plenaire bijeenkomst in Riga op 22 en 23 juni 1953 over de politieke repressie in Letland in de jaren na de oorlog. Hij verklaarde dat tussen 1945 en 1953 119.000 mensen waren vervolgd, daarvan waren er 72.850 gearresteerd, 43.702 gedeporteerd en 2.321 gedood. Van de gedeporteerde Letten overleden er ongeveer 5000 (**lit. 14**).

Andere bronnen, zowel Letse als Russische, vermelden enigszins afwijkende, maar vergelijkbare getallen.

Andrejs had “geluk”: hij werd te werk gesteld in de varkensstallen waardoor hij in ieder geval verzekerd was van voldoende voedsel... Na zes jaar kwam hij vrij en kon hij terugkeren naar Madona.

Het beschrijven van de brieven en kaarten van Andrejs Docīms vanuit het werkkamp in Kazakstan heeft me niet alleen overtuigd van het vermoeden dat er na 1944 nog veel te beleven valt voor de Letland-verzamelaar, maar ook dat post van Letse gedeporteerden vanuit de Goelag een boeiend onderdeel is van de humanitaire en postale geschiedenis van Letland. Voor Estland en Litouwen geldt vanzelfsprekend hetzelfde. Ook daarom nog een voorbeelden (**afb.71**).

Afb. 71

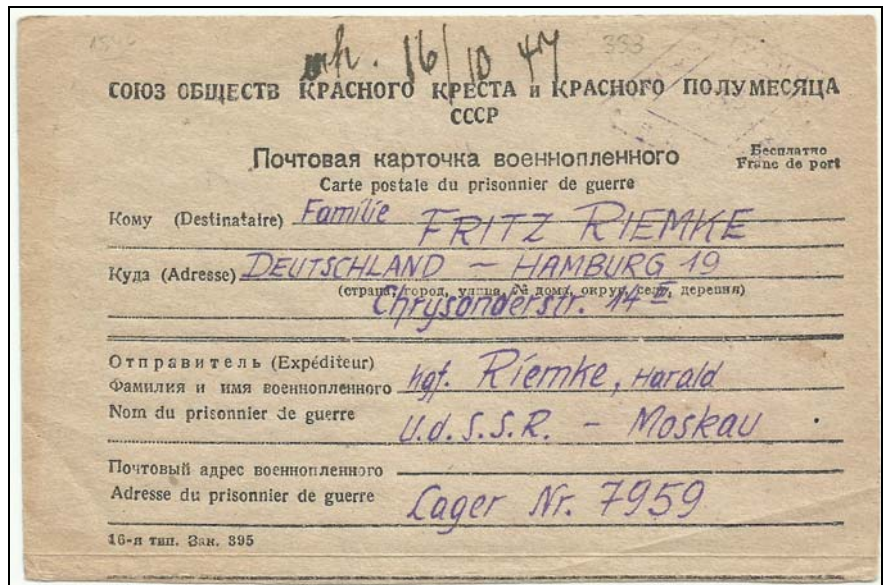
Briefkaart van de Letse gedeporteerde V. Bisenieks in een werkkamp (“Л К”) bij de industriestad Н-ТАГИЛ /Nizhji TAGIL in de Sverdlovsk Oblast / СВЕРДЛ. ОБЛ in de noordelijke Oeral naar JAUNGULBENE, 21-28 jan. 1948.

5.2.2 Duitse Krijgsgevangenen

Tijdens de Tweede Wereldoorlog raakten aan het Oostfront ongeveer 3,15 miljoen soldaten van de Wehrmacht en leden van de SS in krijgsgevangenschap. Ruim 1 miljoen van hen overleefden dat niet. Tijdens een bijeenkomst van de ministers van Buitenlandse Zaken van de Geallieerden in Moskou in maart 1947 werd afgesproken alle krijgsgevangenen voor eind 1948 vrij te laten. Volgens de Sovjet-Unie bevonden zich op dat moment nog 890.532 Duitse krijgsgevangenen in het land, iets meer dan 1 miljoen zouden er sinds mei 1945 vrijgelaten zijn en naar Duitsland teruggestuurd. Voor 1 december 1948 keerden nog eens ruim 447.000 krijgsgevangenen in Duitsland terug, zodat er zich begin 1949 nog meer dan 440.000 in Russische krijgsgevangenschap bevonden. Op 4 mei 1950 verklaarde Sovjet-Unie dat de repatriëring van Duitse krijgsgevangenen was afgerond. In het land verbleven op dat moment nog bijna 10.000 veroordeelde oorlogsmisdadigers en bijna 4000 verdachten tegen wie een procedure liep. Na een staatsbezoek van Bondskanselier Konrad Adenauer aan de Sovjet-Unie in september 1955 werden de diplomatieke betrekkingen tussen beide landen hersteld en keerden de laatste Duitse krijgsgevangenen terug naar huis (**web.3**). In de Sovjet-Unie bestond een uitgebreid systeem van gevangen- en werkkampen voor krijgsgevangenen. De werkkampen vielen administratief en organisatorisch onder een centraal hoofdkamp. Voor zover ik heb kunnen achterhalen bevonden zich in Letland hoofdkampen in Riga, Jelgava, Ogre, Daugavpils en Liepāja (**afb. 72a en b**).

Tot slot

De hierboven beschreven kaart uit 1950 illustreert, naar mijn mening, goed het uitgangspunt van de 5 artikelen die ik schreef over de mogelijkheden om ook na 1944 nog postzegels en postgeschiedenis van Baltische landen te verzamelen. Want wat voor Letland geldt, gaat natuurlijk ook op voor Estland en Litouwen. Ik heb laten zien

Afb. 72a

"den, 14.9.1947", portvrije kaart van krijgsgevangene Harald Riemke aan zijn familie in Hamburg. Als "adres" vermeldt hij "Lager nr. 7959". De krijgsgevangenen in dit kamp zouden tewerk zijn gesteld bij de winning van turf in de omgeving van Jelgava.

Afb. 72b

dat er nog veel te ontdekken valt, dat we onze verzamelingen kunnen verrijken, zelfs met tot nog toe onbekend materiaal. Ik vind het fijn dat Jan Kaptein het spoor volgt en in ons blad schrijft over Litouwen en ik bedank Sijze Reurich voor het kunnen inzien van zijn uitgebreide Letland-collectie en het beschikbaar stellen van afbeeldingen daaruit. Olav Petri hielp me regelmatig bij het ontcijferen van Russische teksten, ook dank aan hem. Aarzelt u niet om uw aanvullingen, vondsten en ontdekkingen te melden.

Literatuur en bronnen

- 12) Ruud van Wijnen: "Nebenstempel und Zettel in der Sowjetzeit", in "Baltikum", nr. 2/2016
- 13) N. Jakimovs en V. Marcilger: "The Postal and Monetary History of Latvia, 1918-1945", 1991
- 14) Diverse auteurs: "History of Latvia, the 20th Century", Uitgeverij Jumava, 2006.

Websites

- 1) Wikipedia: "Kriegsgefangene des Zweiten Weltkrieges" en "Liste sowjetischer Kriegsgefangelager des Zweiten Weltkrieges"

TWEE KAARTEN UIT ШАВЛИ / ŠIAULIAI

Jan Kaptein

Twee kaarten uit ШАВЛИ [SHAVLI], Šiauliai in het huidige Litouwen, horen al langer bij mijn collectie Litouwen. Onlangs kreeg ik via facebook meer informatie over deze kaarten.

De eerste kaart is 12 april 1908 verzonden. Het dubbelringsstempel heeft de aanduiding IIIABJI [SHAVLI]. Dit lijkt wat op de Poolse naam Szawle.

De kaart is verzonden binnen Šiauliai: lokaal tarief 1 kopeke. Dit lokale tarief voor drukwerk en (ansicht)kaarten was geldig vanaf 19-3-1899 (in Litouwen tot de Duitse bezetting). Een boodschap op de kaart schrijven mocht, maar niet meer dan zes woorden. De boodschap op deze kaart: felicitatie met een religieuze feestdag, waarschijnlijk Pasen.

De kaart gaat naar het (pré-) gymnasi-
um voor meisjes:

Tekljia Robertovna Nevchevskaya, waarschijnlijk een vrouwelijke mentor of zoiets. De postzegel is geplakt in ‘postzegeltaal’: de stand van de postzegel geeft een boodschap aan, in dit geval ‘Ik kan niet leven zonder jou’ De afbeelding van (Engelse) kaart is een schilderij van Millais ‘The boyhood of Raleigh’, nu in Tate Galerij, Londen. Linksonder is de Beschrijving in het Russisch toegevoegd.

Afb. 2b

Afb. 1 (83 %)

Afb. 2a (82 %)

De tweede kaart (**afb. 2**) komt ook uit ШАВЛИ [SHAVLI] / Šiauliai en is verzonden naar Kowno / Kaunas, 16-6-1913, naar de Gubernskoye prisutstvive.

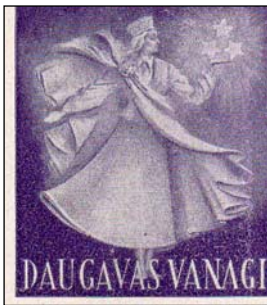
Met de goedkeuring van de nieuwe "Verordening betreffende Zemstvo-instellingen" zijn ook Gubernskoye

priststviye opgericht om de staatscontrole op het lokale zelfbestuur te verscherpen. De Gubernskoye priststviye was de belangrijkste provinciale instelling voor de controle van zemstvo en stadszelfbestuur.

Jan Kaptein
Keimpe Leenstra

Tijdens de Sovjetbezetting van Letland zijn er door Letten in ballingschap vignetten, niet-postale zegels uitgegeven. Voor de periode 1947-1978 is er een catalogus.

De zegels hieronder zijn een keuze, vooral uit de collectie van Keimpe, en geven een indruk van dit bijzondere verzamelgebied.

Afb. 1
Uitg. 1948

Veel zegels zijn uitgegeven in West-Duitsland, waar veel Letse ballingen waren terechtgekomen. Deze zegel is uitgegeven om het werk van Daugavas Vanagi te ondersteunen. Het Centrale Bureau van deze Letse liefdadigheidsinstelling was gevestigd in West-Duitsland. De zegels zijn uitgegeven in drie kleuren.

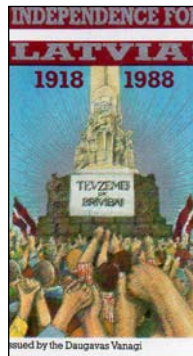
Op 18 november 1950 volgt er nog een opdruk (**afb. 2**): "PAR KARAVĪRA TIESĪBĀM", Voor de Rechten van de Soldaten. De opbrengsten waren voor soldaten, die wilden emigreren. Zij hadden nogal problemen om Europa te verlaten.

Afb. 2

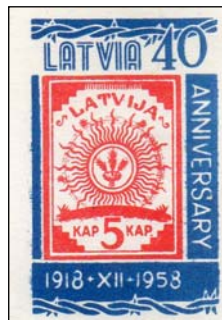
Daugavas Vanagi (DV), Daugavas Haviken, is 28 december 1945 opgericht in een Brits krijgsgevangenkamp in België. De oprichters waren voormalige soldaten van het Letse Legioen. De meeste van deze 25.000 Letten zaten in kampen in

West-Duitsland. In 1946 werden ze vrijgelaten en verhuisden ze naar vluchtelingenkampen.

Afb. 3

Hier een 'jubileum-zegel' uit 1988: 70 jaar na het uitroepen van de onafhankelijkheid. Met een oproep 'Independence for Latvia 1918 1988'. Bijna was het zover. De zegel is ook uitgegeven door de 'Daugavas Vanagi'.

Afb. 4
Uitg. 1959

Jubilea van de Letse onafhankelijkheid waren een mooie aanleiding om een zegel uit te geven. Deze zegel (**afb. 4**) is in

Canada uitgegeven door de Latvian Philatelic Society (LFA).

Op de zegel, ontworpen door F. Banga, een reproductie van de eerste Letse postzegel. De catalogus vermeldt ook nog dat er twee uitgaven zijn: hier de eerste uitgave (rood en blauw).

De tweede uitgave: rood en zwart, waarvan een aantal met de tekst "Tien jaar georganiseerde Letse Filatelie in Canada, 1952-1962" (in het Lets).

De Andryva Jūrdža Stichting van schrijvers uit Letgallen (Oostelijke streek van Letland) was gevestigd in München.

De Stichting heeft tussen 1963 en 1978 wel 25 zegels uitgegeven ter ere van de literatuur uit Letgallen en de bevordering van deze literatuur. De eerste zegel van de reeks is gewijd aan de Andryva Jūrdža Stichting (**afb. 5**).

Afb. 5
Uitg. 1963

Veel Letten zijn in de Verenigde Staten terechtgekomen en hebben zich georganiseerd in Letse organisaties. In de zomer 1958 werden drie zegels uitgegeven door de 'Latvian Press Association', 40 jaar na het uitroepen van de onafhankelijkheid. De zegels waren duidelijk gericht tegen de Sovjet-bezetting (**afb. 6**).

Afb. 6
Uitg. 1958

De Lettiska Nationella Fonden (LNF), opgericht in Stockholm in 1947., heeft een aantal zegels uitgegeven om de aandacht te vestigen op de problemen van de Baltische staten. De organisatie

Is opgericht door vluchtelingen uit Letland. Een zegel uit 1950 heeft als tekst "1940-1950, Soviet rule drives the Balts from home" (afb. 7).

Afb. 7
Uitg. 1950

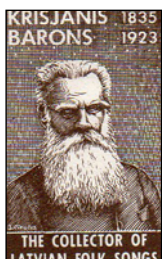
De tweede zegel uit 1950 heeft als tekst: "1940-1959 Help free Balts from bond of Soviet tyranny".

Ook later -na de uitgave van de catalogus- zijn er anti-sovjet zegels uitgegeven (afb. 8) en zegels, die het streven naar onafhankelijkheid levend willen houden (afb. 3).

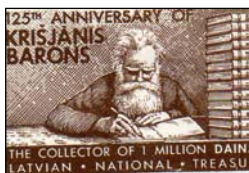
Afb. 8

De Latvian Press Association heeft in 1960 twee zegels uitgegeven ter herdenking van de 125^e geboortedag van Krišjānis Barons (31 oktober 1835 - 8 maart 1923) (afb. 9 en 10).

Afb. 9
Uitg. 1960

Hij staat bekend als de "vader van de dainas", traditionele vorm van muziek en poëzie uit Letland. Barons speelde een belangrijke rol bij de publicatie. De grote folklorist heeft in Riga een eigen museum. Ik ben er ooit langs geweest, maar het was helaas gesloten.

Afb. 10
Uitg. 1960

De Letten in de Verenigde Staten organiseerden uiteraard ook grote Letse Songfestivals. Deze festivals gaven aanleiding tot een herdenkingszegels (afb. 11 en 12).

Afb. 11
Uitg. 1986

Afb. 12
Uitg. 1970

Het Comité voor het 4e Letse Song Festival, Westkust, gaf 3 juli 1970 een herdenkingszegel uit (afb.12).

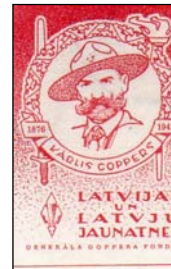
Afb. 13
Uitg. 1977

Het Comité voor het 7e Letse Song Festival, Westkust, gaf in 1977 een herdenkingszegel uit (afb. 13).

De General Goppers Foundation heeft nog de meeste zegels uitgegeven. De stichting zorgt voor de Letse jeugd en helpt bij de promotie van literatuur,

kunst en muziek. Generaal Goppers (1876-1941) is de stichter van de Letse scouting. Tussen 1961 en 1978 is een reeks zegels uitgegeven, waarvan een aantal gewijd waren aan de Letse scouting.

De eerste zegel van de serie laat de Generaal zien (afb. 14).

Afb. 14
Uitg. 1961

De tweede zegel is een setje: Kārlis Goppers als legergeneraal en als leider van de scouting (afb. 15). Tijdens de Eerste Wereldoorlog was hij commandant van het 7^e Bauska Schuttersregiment en vanaf 1924 commandant van de Vidzeme Divisie. In april 1934 ging hij met pensioen. Op 30 september 1940 is hij door de NKVD gearresteerd en 25 maart 1941 geëxecuteerd.

Afb. 15
Uitg. 1962

Afb. 16

De zegel hierboven (afb. 16) werd uitgegeven in 1966 ter gelegenheid van het Gouden Jubileum van de Letse scouting.

Literatuur

Latvian non-postal exile stamps 1947-1978 / M. Zichmanis. – Toronto : Latvian Philatelic Society, 1979

VAN KOKOREWA NAAR TILŽA

Jan Kaptein

Eerder in dit nummer heb ik geschreven over wijzigingen in plaatsnamen in Estland. Hieronder een plaatsnaamwijziging in Letland.

Het stempel op deze kaart (afb. 1) heb ik in het handboek van Hofmann opgezocht: een verwijzing naar Tilža, district Abrene.

Afb. 1b
(100 %)

KOKOREWA a (Hofmann type 2, oud Russisch stempel, oude spelling LATWIJA).

Rond 1870 liet de eigenaar van het landgoed Ruskulova, de Duits-Baltische familie Lēvenšterni (Duits : von Löwenstern) kolonisten komen. De nederzetting Kokorewa werd gesticht in 1909, toen 15 hectare werd afgescheiden van het landgoed en verdeeld in bouwpercelen. De naam Kokorewa was de achternaam van de opzichter, die was aangesteld om de boeren te controleren.

Na de agrarische hervorming van 1920 verloor Lēvenšterni zijn eigendommen in Letland en Estland en emigreerde naar het buitenland. Kokorow werd gewijzigd (10.12.25) in TILŽA.

Het aankomststempel is van MASSALAZA.

Na enig zoeken vond Ruud van Wijnen in zijn collectie een brief met het nieuwe stempel van Tilža: het B-stempel op de voorzijde, A op de achterkant (afb. 2).

Afb. 2b
(100 %)

Afb. 1a (85 %)

Afb. 2a (60 %) (coll. Ruud van Wijnen)

Brief , op 7 september aangetekend in Tilža, maar pas op 9 sept. verzonden. Aankomst-stempel RIGA, 10.IX.27. Het is een brief in de tweede gewichtsklasse: 2x15=30 plus 15 voor het aantekenen = 45 s.

DE FILATELISTISCHE TWEELING, AFLEVERING 4

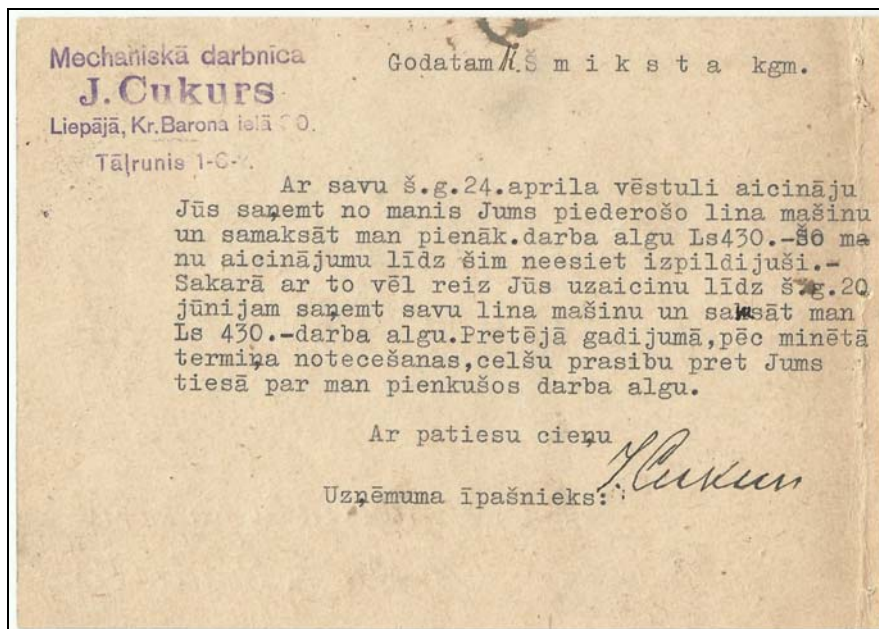
Dit keer twee tweelingen, maar zeker geen eeneiige.

Wie verstuurt er nou een aangetekende briefkaart? Een brief, die teken je aan als je een gewichtige mededeling hebt te doen en je zeker wilt weten dat die overkomt. De ontvanger moet immers tekenen voor ontvangst. Of een bericht dat onder ons moet blijven. Of als je contant geld moet verzenden of, laten we zeggen, je paspoort. Een brief aantekenen doe je toch ook omdat je ervan uitgaat dat de post extra zorg besteedt aan je zending. (Noch het eerste, noch het tweede lijkt vandaag de dag nog de gewoonte bij de post...) De heer J. Cukurs, eigenaar van een mechanische werkplaats in Liepāja, doet het toch. Hij stuurt een aangetekende briefkaart naar een winkelier in Saka. Vriendelijk, doch dringend, wijst hij die erop dat er nog een rekening van Ls. 430,00 openstaat. Een fors bedrag. Het moet voor de winkelier geen prettige boodschap zijn geweest, natuurlijk ook omdat op het postkantoor van Saka nu “iedereen” van de schuld wist. Bewust de kop in het zand stekend of in radeloze paniek weigerde de winkelier de kaart in ontvangst te nemen. “neatzīstu par savu, 15/VI 39 g.” schrijft de postbeambte op de kaart en stuurt die zes weken later terug naar Liepāja. Heen en weer naar Saka levert twee stempeltweelingen op: LIEPĀJA . L met Ā en LIEPĀJA . H met A en ook nog een verschillend aantal segmentstrepn. Van SAKA zien we zowel het A- als het B-stempel: het eerste mét segmentstrepn, het tweede zonder. En zo kun je goed zien wie wie is.

Ruud van Wijnen

Afb. 1a

Afb. 1b

AANWINSTEN EN VONDSTEN

In deze rubriek willen we poststukken en postzegels van leden van HBG laten zien: nieuwe of oude aanwinsten.

Afbeeldingen met een korte toelichting graag zenden naar de redactie.

Aispute - Aizpute

Hiernaast twee kaarten, beide 'bildseitig' gefrankeerd, verzonden vanuit Aispute en Aizpute.

De eerste kaart (**afb. 1**) gaat naar België. Het stempel AISPUTE / LATWIJA, plaats en landsnaam, is in de oude spelling: type 2 (vier pijlpunten), zonder serieletter. Volgen de lijst van Juris Mors in gebruik 2 5 20 – 17 7 27 (**lit. 1**).

De beeldzijde heeft een bijschrift met de oude Duitse naam voor Aizpute: Hasenpoth. Het is dan ook een oude veldpostkaart (doorgestreepte aanduiding).

De kaart gaat naar België en is gefrankeerd met 5 santimi. Op de kaart is een stempel 'Drukas darbi', drukwerk. In het overzicht van Jakimovs (**lit. 1**) staan ook de tarieven voor drukwerk naar het buitenland: ingaande 1 feb. 1925: 5 sant. voor 50 g. (verhoging 1 april 1928).

De tweede kaart gaat naar hetzelfde adres in België: ook met drukwerkstempel en frankering 5 sant. Wel een ander stempel: AISPUTE LATVIJA, in de nieuwe spelling dus, met serieletter B, type 6 met 9 tralies: in gebruik 12 IX 27 – 15 XI 45. Stempel is besteld op 30.6.25.

De Kerk is ook nu nog te bewonderen: de st. Johannes Evangelisch-Lutherse Kerk in Aizpute (**lit. 3**).

Lit. 1

Lijst –vroeger op website als pdf- met alle stempels met data:

Aispute/Aizpute 10 stempels

Lit. 2

De posttarieven van Letland / door Nikolajs Jakimovs. - In: HBG 1988 ; 12. - 13 bl.

Lit. 3

visitaizpute.lv/place/church-mound-and-saint-johns-church/

Jan Kaptein

Afb. 1 (75 %)

Afb. 2

TERUGKOMEN OP

Jan Kaptein

In deze rubriek komen we terug op eerdere artikelen.

HBG 75

In mijn artikel 'Litouwen, 1944 en (hoe) verder (deel 2) is een brief Afgebeeld, verzonden vanuit Tashkent naar Vilnius, 21-11-1946. De brief is geschreven op een soort pakpapier, in Arabisch schrift. Ik vermoedde dat het Turks was, maar het blijkt Tataars te zijn. Niko Kontovas, van de Universiteit Leiden heeft het voor ons uitgezocht: de (Krim)Tataarse tekst met Engelse vertaling:

Qädirlı änäyım häm sıñlım,

Himit enem:

Bu xatnı bögün ešdän yazıb yibärdim
Turmuşlar urtaça. Häjär kitaç mınça
biraz
künlisezrāk buldı. Şulay bulsa-da,
Quvva ečem bar. Ul alıb kilgän
äyberlä
här minüt sayın tuğanlarım häm anam
barın isemä tüşürüb tura.

Häjär sıñlım:

Sin kitäč Laynadan mınça bir xat kildi
kölüb ülä yazdım äli javab yazıb jibärdim.
Xat yazıb turğın.
Änäy blän surät tüşürüb jibärgin.
Äli munda bir aydan artıq turım
yari sav bulğın.

Oğlınız häm ağaңыз
Mahmud

29 / X/46

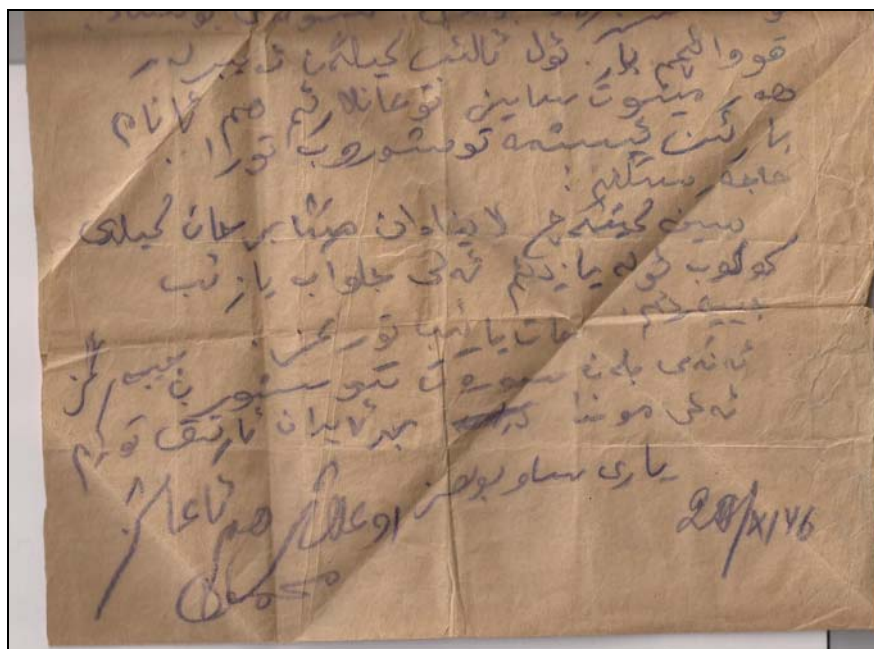
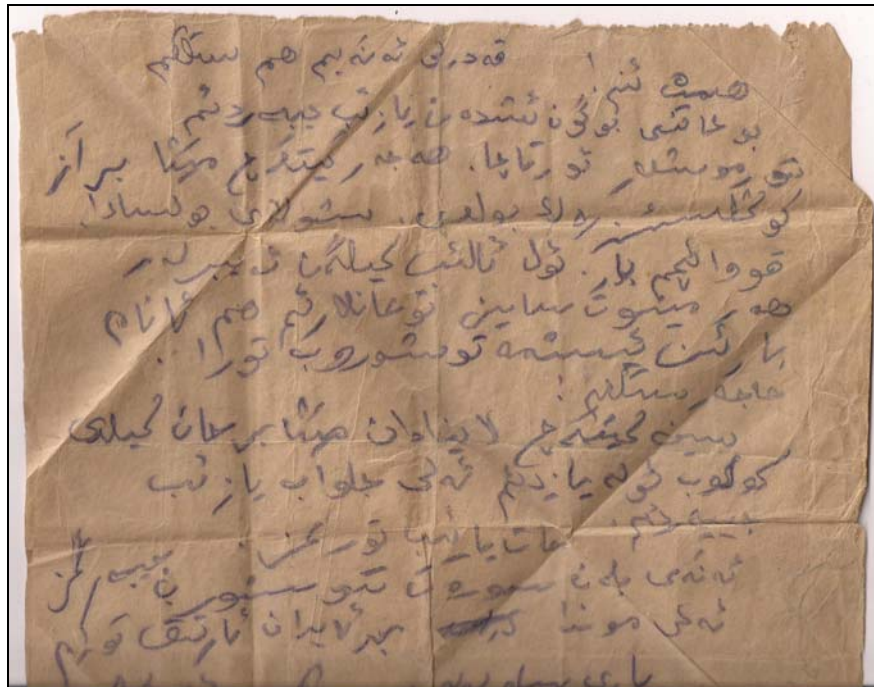
Dear mother-in-law and younger
sister,

Mother Himit:

I am writing this letter today from
work. Life is okay. Since Hajar left it's
been less pleasant Even so my soul
remains strong.

Those things that come and go keep
reminding me that my relatives and
mother are still around.

Sister Hajar:

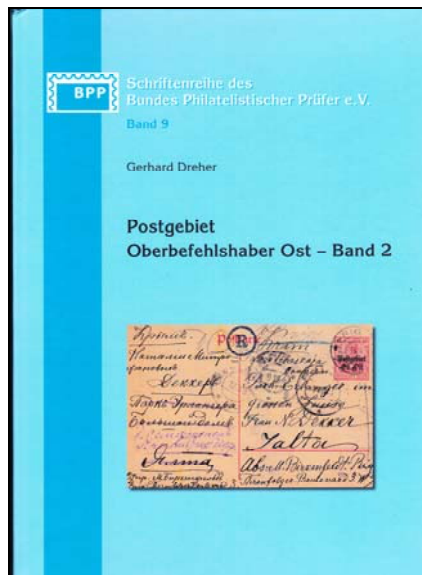

Afb. 1 (44 %)

Since you left a letter came to me
from Lanya (?). I nearly died laughing
but I still wrote back.
Please keep writing letters.
Please take a picture with mother-in-
law and send it.

I still have more than a month here
Loving regards
Your son and older brother
Mahmud
29 / Oct '46 (?)

Jan Kaptein,
Olav Petri
Ruud van Wijnen

Handbuch Postgebiet Oberbefehlshaber Ost. Band 2 / Gerhard Dreher

Naslawerk, historische roman, bron van inspiratie. Deze woorden schieten me te binnen na het doornemen van dit forse handboek. Ik begon na het openen van het pakket met lezen en hield ondanks de zomerse hitte pas na anderhalf uur op en was nog niet eens halverwege!

Deel 1 met de stempels was al indrukwekkend en mooi en rijk, dit deel welhaast nog meer. Allereerst heeft deel 1 velen aan het werk gezet, geïnspireerd dus, en deel 2 biedt volop aanvullingen bij deel 1, waarbij opnieuw tal van poststukken getoond worden, in kleur, met bespreking erbij. Dan volgt een lang deel met landkaarten van het gebied, details bij poststukken, foto's, uitleg en steeds ook een inbedding in de militaire en politieke ontwikkelingen in het gebied. Dat gaat nog iets verder dan "onze" Baltische gebieden, maar uiteindelijk heeft alles wel ergens met alles te maken. Tarieven komen ter sprake, soms de inhoud van poststukken, routes en zeker ook steeds achtergronden.

Gerecenseerde tijdschriften of artikelen daaruit kunt u tegen porto- en/of kopieerkosten opvragen via de redactie.

Als extra is er nog aandacht voor filatelistisch geïnspireerde post en de afzenders, en voor vervalsingen. Daarbij komen voor mij stempels van Riga en Mitau in beeld die uitnodigen om eens te kijken wat ik heb.

Zo zijn er stempels rond eerste dag van uitgifte en zo. Ik heb geen uitgebreide collectie OberOst, maar wel steeds afstempelingen netjes apart gehouden. Daar is zeker werk te doen. Toen ik voor het eerst hoorde van Gerhard Dreher's OberOst boek deel I toen dacht ik even van "heb ik dat wel nodig?". Al snel werd duidelijk dat zijn boeken zeer de moeite waard zijn! Gerhard Dreher Handbuch Postgebiet Oberbefehlshaber Ost, Band 2 268 bladzijden, inclusief verzending Nederland 58 euro.

Contact dreher@t-online.de
Gerhard Dreher, Ober-Savo Ring 1,
Hohnsdorf (Elbe), 00-49-439 699544

Olav Petri

Baltikum : Zeitschrift für Philatelie und Postge- schichte 2020 ; Nr. 9

Briefkaarten hebben, zeker als ze in roerige tijden werden verzonden, het interessante voordeel dat we als verzamelaar nu nog kunnen meelesen met wat mensen toen aan elkaar schreven. Eerst zetten we alle postale aspecten op een rij, dan verdiepen we ons in de historische context en "last but not least" proberen we te achterhalen wie aan wie schreef en waarover het ging. We hebben het over "historische" of "sociale" filatelie.

Thomas Løbbering vond en beschrijft een in 1918 uit Warschau verzonden postwaardestuk gericht aan "Prof. Tadeusz Banachiewicz, Sterrenwacht, Dorpat". Wie was hij, hoe kwam hij (geboren in Warschau) als jonge wetenschapper in Dorpat (Tartu) terecht en wat schreef Marie Garszyńska hem? In een ander artikel be-

steedt Thomas aandacht aan 4 briefkaarten van "Rückwanderer", civiele remigranten, in 1918. Het gaat hierbij om tienduizenden Duitse onderdanen die na de Vrede van Brest-Litovsk na 4 jaren oorlog kans zagen om vanuit Rusland naar hun vaderland terug te keren. Ze schrijven over vluchtelingenkampen, gevangenschap, quarantaine, over vreugde en verdriet. Boeiend!

"Onze" Olav Petri schreef in ons vorige blad over "Letse zwerfpost naar China", als "Aus Lettland nach Shanghai" komt het nu terug, met een andere foto van de Italiaanse kanoneerboot Lepanto.

Over posttarieven gaat het in artikelen van Hannes Westendorf en Heinz Lukaschewitz. De eerste beschrijft de gefrankeerde post vanuit Rusland tussen 1864 en 1875 en laat daarbij fraaie voorbeelden uit het Baltische gebied zien, de tweede richt zich op de korte periode 15 dec. 1940 – 19 jan. 1941 tijdens de Sovjetbezetting van Letland. In deze periode bleven voor post binnen Letland nog de Letse tarieven van kracht, voor post naar andere Sovjetrepublieken (inclusief Estland en Litouwen) en het buitenland werden de tarieven van de Sovjet-Unie ingevoerd. Hierbij sluit een artikel van Thomas Løbbering over de munteenheden van de Baltische staten in 1940-1941 goed aan. Heel af en toe vind je een "brief" met een brief. Marius Mrotzek vond een op 18 juli 1944 in Kārsava geschreven veldpost-brief, binnen Letland naar Rūjiena verzonden door een afzender met veldpostnummer 57064, een soldaat van de 15. Waffen-Grenadierdivisie van de SS (de 1ste Letse SS-divisie). Ook hier tijd, gebied, een verhaal. Over de laatste dagen van de Duitse post in Koerland in april-mei 1945 schrijft Thomas Løbbering. Opvallend daarbij is dat de Duitse post ook nog enige tijd na de capitulatie tot aan de komst van het Rode Leger in het gebied functioneerde.

Wo liegt Pokrowo heute?“, dat weten we nu (afb. 1).

Afb. 1

Maar er valt meer over te vertellen én postale bewijzen om te laten zien. Vervolg volgt in HBG 78 en de Baltikum. Al met al weer een zeer lezenswaardig blad van onze Duitse vrienden.

Ruud van Wijnen

Die Briefmarken der Wendischen Kreispost 1862-1903 / Simone Vogel,

44 blz., 82 kleurenafbeeldingen,
10 euro plus porto
Briefmarken-Wenden@web.de of
Zum Morgengraben 32 65835
Liederbach

Decennia geleden zocht ik mijn postzegels Wenden uit met behulp van de bekende publicatie van Carl Schmidt, een sovjet Russische catalogus uit 1928 van Tsjoetsjin en een artikel erbij uit HBG van Ruud van Wijnen. Daarna werd het stil. Je komt de postzegels niet dagelijks tegen in een partijtje Rusland. De publicatie van Simone Vogel nodigde uit om alles opnieuw te bekijken. Zij was tot het publiceren gekomen dankzij een

collectie van haar grootouders. De tekst is helder, de illustraties in kleur zijn werkelijk zeer geslaagd en samen leidde dat tot opnieuw kijken of ik het destijds wel goed gedaan had. Dat was meestal het geval, maar Simone Vogel heeft bij de laatste serie Gepantserde hand uit wolk toch weer dingen die me aan het werk zetten, er zijn papiersoorten waar ik niet goed op gelet had, tinten. Kortom, fijn dat dit boekje verschenen is! Ook vervalsingen en herdrukken komen aan de orde, met illustraties. Echt een aanwinst.

Olav Petri

Rossica Spring 2020 ; No 174

121 bladzijden en dus geen blad voor vluchtig leeswerk! Niets Baltisch dit keer, daarentegen een grote afwisseling van andere onderwerpen, waaronder mij volkomen onbekend gebied.

Ik wist dat ik zelf als co-auteur voor zou komen en mijn ijdelheid werd dan ook gestreeld toen ik het zag: mezhdunarodnoe afstempeling, vervolg.

Dit onderwerp houdt de gelederen al 25 jaar bezig, onder leiding van David Skipton en Steve Volis die over clandestiene postcensuur een handboek publiceerden. Dat kost wat, maar dan heb je ook wat, ook als Balticum verzamelaar.

Poststukken in historische context geplaatst lees ik altijd graag. Rijk geïllustreerd allemaal. Dit keer vliegtuigbouwer Sikorsky, volop met postzegels erbij die verzamelaars meestal kennen zonder precies de achtergrond te weten. De Winteroorlog in Finland

1939-1940 begon met enorme tegenslagen voor de Russische strijdkrachten. Poststukken enz. enz. geven een beeld van deze strijd. Post naar het eskader dat in de Japans Russische oorlog ten onder ging en naar Port Arthur trekt altijd mijn aandacht want ik heb enkele boeken over die tijd. Baron Ginzboerg regelde die post veel beter dan de marine in Petersburg. Dan is er een groot artikel over de 900 dagen durende blokkade van Leningrad, eveneens zeer de moeite waard.

Dan artikelen over papiersoorten bij tsaristische zegels, over rondrijdende postdiensten met eigen ovale stempels, nooit gezien. het keizerlijke jacht Sjtandart werd in de zomer bediend door een tijdelijk postkantoortje, ja met eigen stempel. Het begin van postcodering in de vooroorlogse jaren wordt besproken, post in Abchazië tijdens de Burgeroorlog. We gaan door met de Russische aanwezigheid, gebouwen, bedrijven enz. in het spoorwegknooppunt Harbin in Mantsjoerie eveneens geïllustreerd met foto's, post e.d. De

liefhebber vindt een artikel over vroege post in Belarus, dus eo-filatelie. In Amerika altijd geliefd zijn de zemstvo zegels, ook ditmaal een artikel, en wel over het functioneren ervan aan de hand van een voorbeeld. Waardebrieven naar de Heilige Berg Athos, scouting ansichten van lang geleden uit emigrantenkringen komen ook ter sprake.

Dit keer opnieuw stukjes over leden van Rossica die vertellen over lang vervlogen tijden en belevenissen.

Olav Petri

